

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Έργος λαός, ενόηται ήμα
θείη πός, δε φοβάται την
αλήθεια — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φν
οικούς της κανόνες.

ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ'

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 4 ΤΟΥ ΟΧΤΩΒΡΗ 1909

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΡΜΟΣ ΖΗΝΩΝ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 360

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΗΣ. Rathnes du rve et de la mort.
Γ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΛΑΚΗΣ. Το πνεματικό Γουδί.
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Φυλλάδες του Γερο-
δίου (συνέχεια).
ΙΔΑΣ. Σαμοθράκη (συνέχεια).
Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗΣ. Ο ξένος.
ΠΑΥΛΟΣ ΠΙΡΒΑΝΑΣ. «Παλιοί Σκοποί».
ΑΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ. Η άμεσώτερη ανάγκη.
Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ. Το ζήτημα της Ανατολής.
ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΑΟΡΕΙΤΗΣ. Σπασμένες ψυχές (συνέ-
χεια).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΑΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ
ΓΝΩΜΗ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Η ΑΜΕΣΩΤΕΡΗ ΑΝΑΓΚΗ

Βλέπω στον τύπο ελο και πλαταίνει το πρόγραμμα της επανάστασης θέλοντας να περιλάβη αναμόρφωση δικαιοσύνης κι άλλα πολλά, βλέπω δημιουργίες κομμάτων ριζοσπαστικών και δεν ξέρω τί ακόμη. Χωρίς να εξετάσω κατά πόσο είν' ειλικρινές αυτές όλες οι προσπάθειες από διάφορες μεριές, θέλω να πω δυο λόγια μόνο απ' άφορμή εκείνο που τονίζει ο «Νουμάς» άπαντα δυο τρεις φορές, πως πρώτ' ανθρώπους και κατόπι στρατιώτες.

Η δική μου ιδέα είναι τώρα δα να φέρσουμε γι' άργότερα τα μεγάλα μας ζητήματα, όπως είν' η αναμόρφωση του Σκολείου, η Δικαιοσύνη που να βάλει τόνομα και γενικά η προκοπή κάθε κλαδιού της Έθνικής ζωής, το καλύτερο της θέσης του έργατή και τα τέτα κι ελο να περιστοχούμε για την ώρα σ' ένα ζήτημα και μοναχά, να επιμείνουμε σ' αυτό που τόνισε απ' ελα περισσότερο και των αξιωματικών το υπόμνημα, στο δημιουργήμα στρατού όσο μπορεί να γίνει συντομότερα.

Δε λέω να μη λέμε τίποτα και να μη γράφουμε και να μην εργαζούμαστε για άλλα που άναφερα. Δεω να μην τα θέμε άμεσα, άφου και δεν μπορούν να γίνουν άμεσα, και λέω να μη χάσουμε μπρός απ' τα μάτια μας τον ειδικό σκοπό της στρατιωτικής και λαϊκής εξέγερσης με το να θέλουμε να τον πλατύνουμε παράκαιρα ή με το να ζητούμε τα ιδανικά. Άς περιμένουμε για τους μεγάλους και τρανούς σκοπούς άλλη μεγάλη επανάσταση, που δεν εξέστασε ακόμη. Αδτή η επανάσταση στρατό γυρεύει όπως όπως κ' έχει δικιο. Να μην το χάσουμε λοιπόν και τοδτο που ζητεί και που μπορούμε να πιτύχουμε.

Το «πρωτ' ανθρώπους και κατόπι στρατιώτες» είναι και δική μου γνώμη, μα είν' ε μαθη-

ματικός ε δρόμος, που θάπρεπε να τονε πάρουμε σε άμαλούς καιρούς. Σ' άλλουώτικους τώρα μάς ρίχνει δρόμους εξ ανάγκης ή Ζωή. Τα μαθηματικά και ή Ζωή δεν πάνε δυο-χώς τις πειότερες φορές χέρι με χέρι και κάποτε πάνε κι αντίθετα ελωσδιόλου. Βέβαια θέλοντας και μη ξαναζητά κανείς και ξαναβρίσκει το μαθηματικό το δρόμο, μα στην ανάγκη παίρνει κείνον πουδναι μπρός του.

Τώρα μάς εχουν ζώσει με φωτιές το εθνικό μας σπίτι ένα γύρο και φοβερίζουνε να το πατήσουν κλέφτες. Έμεις μόλις τώρα ξυπνούμε και βλέπουμε τον κίντυνο. Θα καθήσουμε λοιπόν να λουστούμε και να νιοφτούμε και να χτενιοτούμε και να συγυρίσουμε το σπίτι και να κοιτάξουμε τις άλλες δουλιές μας πρώτα ή όπως όπως θα κοιτάξουμε για να γλυτώσουμε κ' εμεις και να γλυτώση και το σπίτι;

Τώρα που έπιασε γερή φουρτούνα, τί θα κάνουμε, θα βρούμε σκοινί όσο μπορούμε πιο γερό να δέσουμε τη βάρκα μας ή θα βγούμε στο πέλαγο να ζητάμε μεγάλα ψάρια να φαρέψουμε, για να κούσουμε ύστερα το γνωστό: Πίσκοπε του Δαμαλά, δίχως νου δίχως μυαλά κτλ.;

Άν περιμένουμε να φτιάξουμε πρώτ' ανθρώπους, σαν που τους θέμε, και κατόπι στρατιώτες, άλλοίμονό μας. Πόσο γλήγορα θα τους εχουμε τους ανθρώπους, το βλέπουμε από το ότι ο Υπουργός της Επανάστασης άναθεσε στο Μιστριώτη να επεξεργαστή τα εκπαιδευτικά νομοσχέδια. Ορίστε λοιπόν, τί θέλετε τώρα να κάνουμε; Να ξεχάσουμε ελα τα πάντα και να αρχίσουμε τον καυγά με το Μιστριώτη; Δε μου φαίνεται πως θα κάνουμε φρόνιμα, εζόν πιά αν εχουμε σκοπό να ξεκάνουμε το Ρωμαίικο, να πάη, καλιά του.

Το ξαναλέω πως δεν έννοω να πάφουμε τον άγωνα για να φτιάξουμε ανθρώπους ή για να προκίψουμε στο κάθε τι. Μάλιστα λέω συντομότερα ναγωνιζούμαστε. Να βλέπουμε όμως κάπως μακρυνό το τέλος του άγών' αυτού και να μη λησμονούμε ότι, προτού μπορέσουν να γίνουν άλλα που θέμε, πρώτ' απ' ελα και πολλό σύντομα μάς χρειάζεται στρατός, και άς μην είναι τέλειος, από ιδανικούς στρατιώτες. Κ' οι γελτονές μας δεν πιστεύω να χουνε καλύτερους ανθρώπους και καλύτερα σκολειά ή δικαιοσύνη και λοιπά, κι όμως μάς κάνουν όπως θέλουν.

Το συμπέραμά μου: Να επιμείνουμε να επιτύχη ε καθ' αυτό σκοπός της επανάστασης. Να γίνει σύντομα στρατός, και για να γίνει στρατός, να γίνουν οικονομίες. Άς πιτύ-

χουμε το ένα τοδτο, το μικρό, και κατόπι τάλλα τα μεγαλύτερα.

Ο Μάνος απ' την Κρήτη έδωσε την καλύτερη και λακωνικώτερη γνώμη: «Κλείστε ένα χρόνο τα δικαστήρια και τα σκολειά και φτιάξτε στρατό». Είναι ή άμεσώτερη ανάγκη. Μονάχα που πρέπει, όπως είπαμε άλλοι, να βρούμε και συμμάχους σύγχρονα.

27. 9. 909.

ΑΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Audiatur et altera pars»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ανατολικό ζήτημα κατάντησε και πάλι το φλέγον ζήτημα της ήμέρας, και θα μείνη τέτοιο ίσαμε τη λύση του, από την εποίαν εξαρτάται ή τύχη, δηλ. ή πρόοδο και ανάπτυξη των λαών της Ανατολής. Όσο και αν είναι πιθανό εξωτερικές αιτίες και δυνάμεις άπρόβλεπτες να επηρεάσουν τον κανονισμό του ζητήματος, κυρίως όμως ή πορεία του εξαρτάται από την πολιτική ταχτική, την εποίαν θ' ακολουθήσουν οι κύριοι παράγοντες του ζητήματος, που είναι οι άμεσως ένδιαφερόμενοι λαοί της Ανατολής, οι πιο πολύ πιεζόμενοι από τη σημερινή κατάσταση των πραγμάτων. Άλλ' άκριβώς αδτή ή ταχτική είναι ο κόμπος του ζητήματος. Γιατί για να χαραχτή ή ταχτική ένός ζητήματος, άπαιτείται πρώτα να γνωριστή και να εκτιμηθ ή πραγματική θέση του, που πάλι μπορεί να γίνει μονάχα άφου πρώτα εξετασθή και μελετηθ ή γέννηση και ύπστασή του. Γιατί μονάχα με την άνάλυση κάθε ίσαμε σήμερα όψης ένός ζητήματος μπορεί να γνωριστή ή τωρινή του θέση, και μονάχα στο γνωρισμό της πραγματικότητας μπορεί να μάς εδοθ ή φάση της κατοπινής εξέλιξής του, και άπάνω σ' αδτή να βασιστή μια λογική ταχτική.

Με τη γεννητική αδτή μέθοδο θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε κ' εμεις όσο μπορούμε συντομότερα και το ζήτημα της Ανατολής, πρώτα εξετάζοντας τη γέννηση και εξέλιξή του ίσαμε σήμερα, και ύστερα όρίζοντας τη σημερινή πραγματική του θέση και προσπαθώντας από τα ίσαμε τώρα δομένα να φανταστούμε την κατοπινή εξέλιξή του και να ύποδειξουμε την ταχτική, που πρέπει, κατ' τη γνώμη μας, ν' ακολουθήσουνε οι λαοί της Ανατολής, και πρώτα απ' ελους εμεις οι Έλληνες, άπέναντι σ' αυτό το ζήτημα.

Πρὶν ὅμως προχωρήσουμε στὸ καθαυτὸ θέμα μας, ἄς χαράξουμε λίγες γενικὲς γραμμὲς, ἀπαραίτητες γιὰ τὴν εὐκολώτερη κατανόηση τοῦ θεματός μας.

Ὅλοι ξέρουμε, πὼς ἓνας ἀμόρφωτος ἄνθρωπος εἶναι ὄχι μονάχα ὑποκειμενικώτατος στὶς κρίσεις του, ἀλλὰ καὶ σ' ἄλλα τοῦ «ἄνθρωπος τῆς στιγμῆς». Ἡ σκέψη του δηλαδὴ, ἡ παρατήρησή του, τὸ ἐνδιαφέρον του, δὲν μποροῦνε νὰ πάνε μακρύτερα ἀπὸ τὸ φαινόμενο τῆς στιγμῆς. Τοῦ λείπει ἐντελῶς κάθε βαθύτερη παρατήρηση, κάθε σύγκριση φαινομένων τωρινῶν μὲ περασμένα, κάθε γενικώτερη σκέψη γιὰ τὸ βίον, κάθε ἀνάλυση τοῦ ἑαυτοῦ του, τῶν ἄλλων καὶ τῆς κοινωνίας. Κέντρο τοῦ παντός εἶναι ὁ ἑαυτός του, καὶ κριτήριον τοῦ ἔξω κόσμου τὰ ὑποκειμενικά του συναίσθηματὰ τῆς κάθε μιᾶς στιγμῆς. Σ' αὐτὰ ἀπάνου ρυθμίζει καὶ προσαρμόζει τὸν ἔξω κόσμο. Μὲ δυὸ λέξεις: μιὰ μηχανικὴ, ὑποκειμενικὴ φυτοζωία τῆς στιγμῆς.

Ὅ,τι γίνεται σ' ἓναν ἀμόρφωτο, δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ μὴ συμβῆ καὶ σὲ μιὰ ἀμόρφωτη κοινωνία, πού βρίσκεται ἀκόμα στὸ παιδικὸ στάδιο τῆς ἀνάπτυξής της. Καὶ σ' αὐτὴν ἔλα ὑποκειμενικά, ἔλα τῆς στιγμῆς. Τίποτα τὸ σοβαρὸ, τίποτα τὸ βαθύ, τὸ μόνιμο. Κάθε διορατικότητὰ μέλλοντος λείπει ἐντελῶς. Ὅλα τὰ κρίνει μὲ τὸ μέτρο τῆς στιγμῆς, δηλαδὴ τὸ μέτρο τῶν κάθε φορὰ συναισθημάτων της, τῆς κάθε φορὰ ψυχολογικῆς της κατάστασης, χωρὶς κανένα γενικώτερο, ἀντικειμενικώτερο πῆχυ. Δὲν μπορεῖ νὰ βγῆ ἔξω ἀπὸ τὶς δικῆς της τοπικῆς συνθήκης, τὴν τοπικὴ τῆς λογικῆς τῆ θεωρεῖ σὰν ἀπόλυτη, καὶ ἐπομένως ὑποχρεωτικὴ γιὰ ἔλα τὸν ἄλλο κόσμο, μὴ θέλοντας νὰ καταλάβῃ, πὼς ἔλα αὐτὰ ἔχουν σημασίαν μονάχα γιὰ τὸν τόπο της, καὶ δὲν ἔχουν τίποτα τὸ κοινὸ μὲ τὸ ἀπόλυτον, καὶ μὲ τὴ λογικὴ ἄλλων τόπων μὲ ἄλλες συνθήκες. Καὶ ὄχι μονάχα δὲν καταλαβαίνει τὸ σχετικὸν τῆς λογικῆς τῶν φαινομένων γιὰ τὸν καθένα τόπο ξεχωριστά, ἀλλὰ μήτε καὶ τὸ σχετικὸ τῆς λογικῆς στὸν ἴδιον τόπο, σὲ διάφορες ὅμως ἐποχές, ἐπειδὴ οἱ συνθήκες συνεχῶς ἀλλάζουν. Ἀκριβῶς τὸ φαινόμενο αὐτὸ τῆς ἀλλαγῆς, τῆς ἐξέλιξης, δὲν μπορεῖ νὰ τὸ χωνέψῃ τὸ μὴ ἀναπτυγμένο μυαλό. Γιὰ τοῦτο καὶ τὰ πράγματα τὰ παίρνει στάσιμα καὶ ὄχι μεταβλητά, ἀπέλυτα καὶ ὄχι σχετικά, φύσει καὶ ὄχι θέσει.

Σήμερα δὲν μποροῦμε βέβαια νὰ ἐξετάσουμε τὸ σπουδαῖο θέμα: τί πράγμα κανονίζει τὴ διαρκὴ ἀλ-

λαγὴ τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν, τὴ διαρκὴ ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας. Θὰ παρακαλέσουμε μόνον τὸν ἀναγνώστη μας, ἂν θέλῃ νὰ καταλάβῃ καλὰ τὴν ἀνάληψη τοῦ θεματός μας, νὰ μὴ ξεχάσῃ τὶς δυὸ βάσεις πού βάλουμε: Ὅτι δηλ. τίποτα δὲν εἶναι στάσιμο, ἀλλὰ ἔλα ἀλλάζουν, ἐξελίσσονται διαρκῶς, καὶ ὅτι τίποτα ἐπομένως δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπόλυτον, παρὰ μόνον σχετικόν, σύμφωνα μὲ τὶς κάθε φορὰ συνθήκες. Μ' ἄλλα λόγια, ὅτι τίποτα δὲν ὑπάρχει φύσει, ἀλλὰ ἔλα θέσει.

Ἄς δοῦμε τώρα, κατὰ πόσον οἱ γενικὲς θεωρητικὲς αὐτὲς βάσεις μας ἐπιβεβαιούνται ἀπὸ τὴν ἱστορία:

Ὅλοι, πιστεύω, θάχουν κάτι ἀκούσει γιὰ τὴν οἰκονομικὴ, κοινωνικὴ καὶ ἰδεολογικὴ ἐξέλιξη τῆς Εὐρώπης. Ὅλοι θὰ ξέρουν, πὼς πρῶτα εἴχαμε τὸ γεωργικόν, φεουδαλικόν καθεστῶς, πού κυριαρχοῦσε μέχρι πρὸ λίγου στὴν Εὐρώπη, καὶ κυριαρχεῖ ἀκόμα σ' ἔλα τὴν Ἀσία. Ἀπ' αὐτὸ τὸ γεωργικόν, φεουδαλικόν καθεστῶς, ἐξελίχθηκε σιγὰ σιγὰ τὸ ἀστικόν, ἐμπορικόν καὶ βιομηχανικόν, πού δυνάμωσε στὸ τέλος τόσο πολὺ, ὥστε ἀνάντησε παντοῦ τὴν ἴσασιν σήμερα πανίσχυρη φεουδαλικὴ ἀπολυταρχία. Ἀπὸ τὴν πρώτη ἀγγλικὴ ἐπανάστασι τῶν 17 αἰῶνος, ἴσασιν τὴ σημερινὴ τουρκικὴ, ἔχουμε ὀλόκληρη σειρὰ ἀστικῶν ἐπαναστάσεων, πού σιγὰ-σιγὰ σ' ἔλα τὰ εὐρωπαϊκὰ καὶ μερικὰ ἀσιατικὰ κράτη ἐστερέωσαν ἀστικὸν σύνταγμα καὶ ἀστικὲς ἐλευθερίες, καὶ ὑπόσκαψαν μιὰ γιὰ πάντα τὸν ἀριστοκρατικόν φεουδαλισμόν.

Ἐννοεῖται ὅτι καὶ τὸ σημερινόν ἀστικόν καθεστῶς δὲν εἶναι ἡ τελευταία λέξη τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης. Κι' αὐτὸ σιγὰ-σιγὰ θὰ ἐξελιχτῆ σὲ ἄλλη, ἀνώτερη μορφή. Αὐτὸ ὅμως, σὰ ζήτημα πρὸ μακρικοῦ μέλλοντος, τὸ ἀφίνουμε, καὶ ἐξετάζουμε καλύτερα τὴ διαφορά μεταξὺ τοῦ περασμένου φεουδαλικοῦ καὶ τοῦ τωρινοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος.

Σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχὴ πού βάλουμε πάρα πάνω, πὼς τίποτα δὲν εἶναι αἰώνιον καὶ ἀπόλυτον, ἀλλὰ σχετικόν ἀνάλογον μὲ τὶς συνθήκες τῆς ἐποχῆς, μποροῦμε οὐκοῦτα νὰ καταλάβουμε, πὼς μεταξὺ τῆς ψυχολογίας, τῆς λογικῆς, ἐπομένως καὶ ταχτικῆς τῶν φεουδάλων καὶ ἀστικῶν, δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ ὑπάρχῃ διαφορά. Καὶ πραγματικὰ στὸ φεουδαλικόν καθεστῶς λ. χ. λείπει ὀλότελα ἡ ἔννοια τῆς «πατρίδας» καὶ τῆς «φυλῆς», πού σήμερα, καθὼς ξέρουμε, παίζει τόσο σπουδαῖο ρόλον. Τὸ ἐναντίον ἡ

«θηρσκαία» καὶ ἡ ἰδέα τοῦ «πατρὸς μονάρχου», πού λίγο τὰ προσέχουμε σήμερα, παίζουν ἐκεῖ ἀπόλυτον ρόλον. Δυὸ ἄνθρωποι λ. χ. διάφορης φυλῆς, ἀλλὰ ἴδιας θηρσκαίας, στὸ φεουδαλικόν καθεστῶς εἶναι πολὺ πλησιέστεροι μεταξὺ τους, παρὰ δυὸ ἄτομα τῆς ἴδιας μὲν φυλῆς καὶ γλώσσας, ἀλλὰ διάφορης θηρσκαίας! Τὸ φαινόμενο αὐτὸ καὶ σήμερα ἀκόμα μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ ἀπαντήσῃ στὶς μὴ ἀναπτυγμένες φεουδαλικὲς κοινωνίες. Καὶ πόσο λίγο εἴτανε ἀναπτυγμένο τὸ ἔθνικόν συναίσθημα στὸ φεουδαλικόν μεσαίωνα, μᾶς τὸ δείχνει τὸ πὼς ὀλάκαιρες φυλῆς καὶ ἔθνη χαρίζονταν κληρονομία ἢ προίκα στοὺς διάφορους τιμαριούχους φεουδάλους, χωρὶς τὴν παρμικρὴ διαμαρτυρία ἀπὸ μέρος αὐτῶν τῶν φυλῶν.

Στὴ σημερινὴ ἀστικὴ κοινωνία πάλι, τὸ πᾶν εἶναι ἡ φυλὴ, ἡ γλῶσσα. Μπορεῖς νάχῃς ὅποια θέλεις θηρσκαία, ἄμα μιλάς τὴν ἴδια γλῶσσα, κατὰ γὰρ ἀπὸ τὴν ἴδια φυλὴν, αὐτὸ ἀρκεῖ γιὰ νὰ σὲ θεωρήσουν ἀδερφὸν καὶ νὰ σὲ προστατέψουν.

A'.

Ἡ γέννησι καὶ ἱστορία τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος.

Τὸ Βυζάντιον εἴτανε ἓνα φεουδαλικόν καθεστῶς. Τὰ γνωρίσματά του, ὅπως σ' ἔλα τὰ φεουδαλικὰ κράτη, εἴταν: γεωργικόν καθεστῶς, ἀπολυταρχικόν κράτος, θεοκρατία καὶ κληροκρατία. Γιὰ φυλῆς, γιὰ ἔθνικότητες, γιὰ γλώσσας, γιὰ ἀνθρωπιστικὲς ἰδέες οὔτε λόγος μποροῦσε, βέβαια, νὰ γίνῃ. Ὅλα μιὰ ὁμοιόμορφη, ἀμόρφωτη μάζα, γιὰ νὰ ὑπερετοῦν σὲ δυὸ Μολόχ: στὸ μονάρχην καὶ στὸν κληρὸν, ἀπαράλλαχτα ὅπως ὑπερετοῦσαν στὴ λοιπὴ φεουδαλικὴ Εὐρώπη στὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν Πάπα. Ἦρθαν λοιπὸν οἱ φεουδάλοι Τούρκοι μὲ τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν πάπα τοὺς ἐνωμένους σ' ἓνα πρόσωπον, στὸ σουλτάνο-καλιφῆν, καὶ ὑπέταξαν τὸ Βυζάντιον. Ἄς δοῦμε τώρα τί ἀλλαγὴ ἐγένεε κάτω ἀπὸ τὸ νέο καθεστῶς.

Ἡ οἰκονομικὴ κατάστασι τῆς κοινωνίας, δηλ. τὸ γεωργικόν καθεστῶς, ἔμεινε ἡ ἴδια, ἐπομένως καὶ ἡ φεουδαλικὴ μορφή τοῦ νέου κράτους σὲ αἰῶνες ἔμεινε καὶ αὐτὴ ἴδια. Ἡ ἀπολυταρχικὴ μορφή τῆς κυβερνήσεως καὶ τὸ θεοκρατικόν καὶ κληροκρατικόν πνεῦμα, ἐπίσης τὸ ἴδιον. Ἀλλάξαν μόνον τὰ πρόσωπα, τὰ πράγματα ἔμειναν ἀμετάβλητα. Τὸν Ἑλληνα αὐτοκράτορα διαδέχτηκε ὁ Τούρκος, ἐπειδὴ δυὸ αὐ-

πιά καὶ κλειοῦσαν τὶς πύργους τοῦ κήπου, τὸν ἔπιασε ὁ φύλακας ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν ἔβγαλε ὄξω.

IX

Ὅταν γύρισε στὴν κάμερά του ὁ Ὀρέστης, ἔπεσε στὸν ἀναπέκουραμένον. Πὼς τὴν ἀφῆκε τὸ ἀπόγεμα, μὲ τί ἐλπίδες καὶ τί ὄνειρόν του. Ἡ ἰδέα του γιὰ τὴν πνευματικὴ ἐπανάστασι ἀτράν-αχτη ἀπομένει μέσα του, μὲ ἡ πραχτικὴ τῆς ἐφαρμογῆς σκόνταψε κ' ἔσπασε σήμερα καὶ γίνηκε χίλια κομμάτια.

Πετάχτηκε ἀπάνω κ' ἔκανε βόλτες μέσα στὴν κάμερα, ἀγαναχτισμένος. Τὰ μάτια, τὰ χέρια, τὰ μαλλιά του φλογίζανε καὶ καίγανε.

(—Ὅχι! Ὅχι! προχωρήσω μόνος μου! Ἔτσι γίνετα: πάντα! Βρίζουν κ' εἰρωνεύονται σε στὴν ἀρχὴ κ' ὕστερα σιγὰ σιγὰ ὁ κύκλος ὁ φάτεινός γύρω ἀπὸ τὸ μέτωπό σου πλαταίνει, γιγαντώνεται, χύνεται ἀπὸ τὰ πλάγια τῶν βουνῶν καὶ πλημμυρίζει τοὺς κάμπους. Τὸ ξέρω καὶ δὲ θὰ σπάσω ἐγώ. Θὰ ἐργασθῶ, θ' ἀποτελειώσω τὴν Καινὴ μου Διαθήκη καὶ θὰ παλέψω καὶ θὰ νικήσω!)

Σίμωσε τὴ Χρυσούλα πρὸ πεσμένη στὴν πολυθρόνα, μιὰ ὥρα τώρα προσπαθοῦσε νὰ ξεκουμπώσει τὰ γάντια τοὺς καὶ δὲν μποροῦσε.

Ἦθελε νὰ κάμει τὸν εὐθυμο, τὸν ἀδιάφορο, τὸν ὀλύμπιον. Ἦθελε νὰ τῆς δείξῃ πὼς καθόλου δὲν πειράχτηκε ἀπὸ τὴ σημερινὴ τὴ μέρα αὐτῆς.

— Λοιπὸν, Χρυσούλα;

Ἐβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του τὸ «Ἐνοικιάζε-ται» πού τοῦ εἴχανε κρεμάσει οἱ φοιτητῆς στὸ λόγον του καὶ τὸ ξεδίπλωσε, τὸ ξεζάρωσε, τῆβαλε προσεχτικὰ ἀπάνω στὸ γραφεῖον του κ' εἶπε:

— Ὅχι! τὸ κάμω μιὰ χρυσὴ κορνίζα καὶ θὰ τὸ βάλω δίπλα στὸ «Μαραθωνομαχόν», γιὰ ἐνθύμησι. Τὸ ἀξίζει. Τί λές, Χρυσούλα;

Προσπάθησε νὰ γελάσῃ καὶ τὸ γέλιο τοῦ ξέσκισε τὸ λαιμόν καὶ τὰ στήθια του καὶ γίνηκε λυγμός.

Θέ μου! γιατί νὰ μιλήσῃ; Δὲν ἔξερε πὼς δὲ μποροῦσε νὰ κρατήσῃ τὸν πόνο του; Ἀποτραβήχτηκε καὶ ἄρχισε πάλι νὰ πηγαίνωρεττα στὴν κάμερα. Ἄ! νὰ τοὺς εἶχε πάλι μπροστά του ὄλους αὐτοὺς τοὺς μπακαλινοὺς νέους καὶ ν' ἀπλώσει τὸ μπράτσο του καταφρονητικὸν κ' ὑπέροχον καὶ νὰ τοὺς διώξῃ, ρήχνοντάς τοὺς κατὰ στήθη τὴν περι-

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

Οἱ γάτες μὲ τὰ γαντζοῦντὰ νύχια καὶ τὰ σκυλιὰ μὲ τὰ δόντια τὰ σουβλερά, τότε γνωρίζανε καὶ ξεκαρδιζόντανε στὰ γέλοια, βλέποντάς τονε ἔτσι ἔσπλο νὰ περπατεῖ στὸ μακελειὸ τῆς ζωῆς. Τὰ δέντρα κουνούσανε τὶς κορφῆς τους, σὰ νὰ τὸν ἐλευνολογοῦσανε ρυθμικά. Καὶ δυὸ τρία μικρὰ ἀλογάκια πού σέρνανε τὶς κούνιες τῶν παιδιῶν, τότε κυτάζανε σοβαρότητα καὶ ἀργοσειούσανε τ' αὐτιά τους μὲ περφόρηση καὶ μὲ οἶχτο, σὰ νὰ λέγανε:

— Ἄχ! πὼς εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ πὼς καταντᾶ!...

Μέσα στὸ γιοῦχα τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ὁ Γοργίας προχωροῦσεν ὀλύμπιον. Κι' ὅταν νύχτωσε

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 355.

τοκράτορες δὲν μπορούσαν βέβαια νὰ ὑπάρχουνε μαζί σ' ἕνα κράτος. Οἱ Ἕλληνες ἀριστοκράτες ἀφομοιώθηκαν οἱ περισσότεροι μὲ τοὺς νέους καταχτητές, πράμα πολὺ φυσικὸ στὴν ψυχολογία τους, γιατί ὁ ἀριστοκράτης, ὕστερα ἀπὸ πολεμικὴ ἀτυχία, προτιμᾷ νὰ φιλιωθῆ καὶ ἀφομοιωθῆ μὲ τὸν ἀντίπαλό του ἀριστοκράτη φεουδάλου, παρὰ νὰ κατέβῃ στὸ «δουλικὸ ἐπίπεδο» τοῦ δημοφύλου του ἔχλου, πού τὸν κυβερνοῦσε ἰσχυρὸς τώρα.

Ὅσο γιὰ τὴ θρησκεία καὶ τὸν κληρὸ, ἐδῶ συνέβηκε κατὰ τὴν ἐξαιρετικὴν. Εἴπαμε πάρα πάνου, πὼς γιὰ τὸ φεουδάλου τὸ ἰσχυρότερο ψυχικὸ γινώρισμα εἶναι ἡ θρησκεία, πού τὴ σέβεται εὐκρινά. Ἄν ὁ νέος κατακτητὴς εἶχε τὸ ἴδιον θρησκευμα μὲ τοὺς κατακτηθέντες, τότε τὸ πράμα θὰ εἶτανε ἀπλό: Κατακτητὴς καὶ κατακτηθέντες θὰ ἐνώνονταν σ' ἕνα θρησκευτικὸ ρεῦμα. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ θρησκείες τους εἶτανε διαφορετικὲς, ἔπρεπε ἢ νὰ ὑποχωρήσῃ ἢ μιὰ στὴν ἄλλη μετὰ τὴ βία ἢ (σύμφωνα μὲ τὸ σεβασμὸ πού εἶχαν οἱ φεουδάλου στὸ θρησκευμα) νὰ ἀνγνωριστῆ ἡ θρησκεία τοῦ κατακτηθέντος καὶ νὰ τοῦ παραχωρηθοῦν τὰ ἀνάλογα προνόμια. Στὴ δική μας περίπτωση, γιὰ λόγους οικονομικοὺς καὶ συμφεροντολογικοὺς, συνέβηκε τὸ δεύτερο, καὶ ὁ κατακτητὴς ἔδωσε προνόμια στὸ Πατριαρχεῖο.

Ἀπὸ ποιὲς φυλὲς καὶ ἀπὸ πόσες γλώσσες συνίστατο τὸ ὑποταχθέν ποιμνίον, λίγο ἐννοεῖται ἐσκότιζε τὸ φεουδάλου κατακτητὴ. Ὅλη τὴν ὑπόδουλη μάζα τὴ θεωροῦσε γιὰ χριστιανικὴ καὶ ἔβαλε τὸν «οὐρόν» πατριάρχῃ νὰ τὴν ποιμαίνῃ. Ἄν πρόβλεπε ὁ φεουδάλου σουλτάνος σὲ τί μπορούσε νὰ ἐξελιχτῆ μὲ τὸν καιρὸ ἡ ἀμορφὴ αὐτὴ μάζα καὶ τί μπελάδες θὰ ἔφερνε στοὺς Ὀσμανλίδες, δὲ θάβινε βέβαια ρουθοῦνι. Ἄλλὰ εἴπαμε πάρα πάνου, πὼς σὲ μὴ ἀνεπτυγμένους, φεουδαλικὲς κοινωνίες, δὲν εἶναι δοσμένο νὰ βλέπουν πέρα ἀπὸ τὴ μύτη τους.

Ἄς δοῦμε τώρα ποιά στοιχεῖα εἶχε τὸ καινούριον τουρκικὸ φεουδαλικὸ κράτος:

Πρῶτα ἔχουμε τοὺς κατακτητὲς Τούρκους, τοὺς μεγάλους φεουδάλους, πού πήρανε τίς καλύτερες γαίες στὰ χέρια τους (τσιφλικιάδες). Κατόπι τοὺς χριστιανοὺς πού καταγίνονται στὴ μικρογεωργία, στὴ μικροβιοτεχνία καὶ στὸ ἐμπόριον. Κατὰ φυλὲς ἔχουμε: Ἕλληνες, Σλαῦοι, Βλάχοι, Ἀρβανίτες, Ἀρμένιδες κ.τ.λ. Ἀπ' αὐτοὺς ἄλλοι ζοῦνε περισσότερο στὰ μεσόγεια καὶ καταγίνονται μὲ τὴ γεωργία καὶ χτηνοτροφία, (Βλάχοι, Σλαῦοι, Ἀρβανίτες

κ.τ.λ.), καὶ βρίσκονται ἐπομένως σὲ κατώτερο στάδιο οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐξέλιξης (μικροφουδάλου), ἐνῶ ἄλλοι πάλε ζοῦνε περισσότερο στὶς παράλιες πόλεις καὶ καταγίνονται μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ τίς χρηματιστικὲς ἐργασίες (Ἕλληνες, κάμποσοι Ἀρμένιδες κ.τ.λ.), ἐπομένως ἔχουνε μεγαλύτερη οικονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀστικὴ ἐξέλιξη.

Ὡστε ἔχουμε τίς ἐξῆς κατηγορίες: Μεγάλοι φεουδάλου τσιφλικιάδες: Τούρκοι. Μικρογεωργοὶ καὶ ποιμένες: Σλαῦοι, Βλάχοι, Ἀρβανίτες. Ἀστοὶ-ἔμποροι: Ἕλληνες, Ἀρμένιδες κ.τ.λ. Αὐτὰ ἐννοεῖται σὲ γενικὸ σχῆμα. Μικρὲς ἐξαιρέσεις ὑπάρχουν βέβαια, ἀλλὰ δὲν παίζουνε σπουδαῖο ρόλο. Οἱ Ἕλληνες λοιπόν, ἂν ἔμποροι ἀστικὴ, εἶτανε τὸ πιδ ἐξελιγμένο στοιχεῖο τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας. Αὐτὸ ἐξηγῆται εὐκόλως ἂν θυμηθοῦμε πὼς οἱ Ἕλληνες εἶχαν τὸν παλαιότερο καὶ μεγαλύτερο πολιτισμὸ ἀπ' ἄλλες τίς ἄλλες φυλὲς.

(Ἀκολουθεῖ)

Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ*

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

Η ΝΙΚΗ

Νικα γλυκὸδωε

Ἐν πολυχρῶσφ δ' Ὀλύμπω
Ζηνὶ παρισταμένα
Κρίνεις τέλος ἀθανάτοι—
—σὺν τε καὶ θνατοῖς ἀρετᾶς.

ΒΑΚΧΥΔΙΑΝΗΣ

Ἡ τεχνητὴ Νίκη ἡ μαρμαρένια, τὸ ἀγαλμα τῆς Σαμοθράκης, εἶναι ἡ τελευταία ἑλληνικὴ νίκη, τὸ στερνὸ λουλούδι τῆς φυλῆς, τὸ λουλούδι τῆς πού ἀνοίγει: ἄμα ἀρχίζει καὶ κουράζεται ἀπὸ κάθε νίκη ἡ φυλὴ.

Ἡ Νίκη πηγαίνει πάντα κατὰ τὴ δύναμη, τῆς παραστέκεται. Στὸν κόσμον εἶναι δύναμη καὶ ἀδυναμία, δυνατός, πιδ δυνατός ἢ πιδ ἀδύνατος, εἶναι καὶ ὁ τελευταῖος, ὁ ἀδύνατος. Ὁ δυνατός καὶ ὁ ἀδύνατος, ἄμα πιστοῦν στὰ χέρια, γίνονται σὲ λίγο ὁ νικητὴς καὶ ὁ νικημένος. Ἐκεῖ πού παλεύουν ἀναμεταξὺ τους, ἀνάμεσα στοὺς πολεμιστὲς πετάει δῶθε κείθε — γι' αὐτὸ ἔχει καὶ φτερά — ἢ

* Ἡ ἀρχὴ στὸ 355 φύλλο.

Νίκη καὶ τηράει πού νὰ πάει νὰ καθήσει. Καρτερὰ νὰ δει τὸ δυνατότερο. Καὶ ἔσο πιδ ἄγριος ὁ πόλεμος γίνεται, τόσο πότερο μεθὰ ἡ Νίκη καὶ ἀναγαλιάζει. Ἡ προσπάθεια νὰ μεθὰ, ὁ ἀγῶνας πού ζεσταίνει καὶ πυρένει ἔλο πότερο τοὺς πολεμιστάδες. Ἀπαντᾷ: ἡ Νίκη, ἀνυπόμονα κυτᾷ καὶ ἔλο προσμένει νὰ δει τὸ Νικητὴ καὶ τὸ Νικημένο. Καὶ τέλος, ὡ χαρὰ, ὡ ἡδονὴ ἀφραστῆ, τὸν ἀδάσταγο ἀγναντεύει τὸ Νικητὴ, καὶ ἀκράτητῃ κι αὐτὴ τρέχει καὶ φτερουγίζει καὶ πετᾷ καὶ φωλιάζει: μέσα του, καὶ γίνεται μ' αὐτὸν ἔνκ. Ἐκεῖ ἀρχίζει τὸ πανηγύρι, φρενιάζει τὸ πανδαϊμόνιον. Τραντάζει τὸ κορμὶ τοῦ Νικητὴ καὶ ἀνατριχιάζει. Ἡ γῆ στὰ πόδια του ἀποκάτω τρέμει.

Ἐτσι καὶ ἡ μέρα νικᾷ τὴ νύχτα καὶ ἀπλάνει τὴ λάμψη τῆς ἑλῆ καὶ φαντάζει δειχόντας στὸν κόσμον τὰ μυριανθισμένα στολίδια τῆς. Ἐτσι καὶ ἡ νύχτα ἐπειτα νικᾷ τὴ μέρα καὶ δειχνει στὸν κόσμον ἔλο τὸ σκοτεινὸ φέγγυ τῆς καὶ ἀνοίγει τοὺς οὐρανοὺς τῆς σπαρμένους μ' ὀλέφωτα στολίδια.

Καὶ ἡ Νίκη δημιουργεῖ πάντα, καὶ ἡ Νίκη νομοθετεῖ ποιὸς θὰ τὴν ἐμποδίσῃ; Εἶναι ἡ Ἐλευθεριά, ὡς εἶναι ἡ μεγάλη χαρὰ.

Καὶ εἶπε ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος, ἐκεῖνος πού ἔχει μέσα του τὴ Νίκη, εἶπε: «Θέλω ἡ χαρὰ ἐτούτῃ νὰ μείνει παντοτεινά», γιατί εἶναι ἡ μεγαλύτερη χαρὰ τῆς ζωῆς, ἡ σκληρότερη, ἀλύπητῃ γιὰ τοὺς ἄλλους, ἡ χαρὰ πού δίνει τοῦ νικητῆ καὶ νοιώθει ἑλῆ τὴν ἐνταση τῆς ζωῆς, ἡ χαρὰ πού κάνει τὸν ἄνθρωπον καὶ νοιώθει τί θὰ πεῖ νὰ εἶναι θεός.

Καὶ λέει: ὁ Νικητὴς.

— «Εἶμαι λεύτερος, λεύτερος νὰ πλάσω πράματα πού ὡς τώρα δὲν ἦταν, πράματα πού κανεὶς δὲν τὰ εἶδε οὔτε τὰ φαντάστηκε ἴσως. Μπορῶ νὰ κάνω τὸν κόσμον ὅπως τὸν θέλω ἐγώ, ὅπως ἐγώ τὸν φαντάζομαι. Δὲ μὲ σκλαβδόνουν τὰ πράματα οὔτε τὰ παλιά οὔτε τὰ καινούρια, οὔτε τὰ περασμένα, οὔτε τὰ τωρινά, ἀφοῦ ἐγώ τὰ δημιουργῶ ἔλα, καὶ μπορῶ κάθε στιγμὴ νὰ δημιουργήσω νέα. Ἀπὸ μένα κρέμονται ἔλα, ὡς καὶ ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου. Τίποτε δὲ σκιαζομαι, εἶμαι ἐλεύθερος καὶ τίποτε δὲ μοῦ εἶναι βάρος. Εἶμαι σκληρός καὶ μοῦ εἶναι ἀδιάφορη ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος. Ἡ γνώση αὐτὴ μὲ μεθὰ καὶ χωρεῶ καὶ τραγουδῶ. Ὅταν ἔλα μοῦ φανοῦν παλιά, καὶ πάρα πολὺ γνωστά, καὶ ἀσκοπα, καὶ τίποτε στὸν κόσμον δὲ μὲ ζιπιάζει πιδ καὶ τίποτε δὲν ὀρέγομαι, τότε θὰ φτειάσω κόσμον καινούριον ἐγώ, ὀλότελα διαφορετικὸ ἀπ' ἔλους τοὺς περασμένους κόσμους καὶ ἐπίσης ἀσκοπο. Γιατί ἐγώ δὲν ἀγωνίζομαι γιὰ κανένα σκοπὸ. Χωρὶς σκοπὸ ἀγωνίζομαι γιὰ τὴ Νίκη. Σκλάβοι μοῦ εἶναι οἱ θύμησες καὶ τῶν ἀνθρώπων τὰ λόγια καὶ οἱ πράξεις, σκλάβοι καὶ οἱ πόθοι μοῦ καὶ οἱ χερὲς καὶ οἱ λύπες. Ἀγαπῶ τὸν ἐαυτὸ μου τόσο μονάχα ὅσο χρειάζεται γιὰ τὴ νίκη μου καὶ τὴ μεγαλωσύνη μου,

φρόνησὴ του καὶ τὴν κατάρχ!

Ἐτρεψε τὸ κορμὶ του συθέμελο. Πνιγότανε. Ἄνοιξε τὸ παράθυρο ν' ἀνασάνει. Μὲ δύση ἄρρωστη καὶ κουρελιάρα σερνότανε πέρα στὸν οὐρανὸ, χωρὶς δύναμη, χωρὶς ζωὴ, χωρὶς ἐλπίδα. Ἐνα ἄφλο θέαμα πραγμάτων ἀναντρων καὶ τιποτένιων πού ζε ψυχούνε.

Ἀνατινάχτηκε ὁ Ὀρέστης μὲ ἀηδεῖα κ' ἔκλεισε τὸ παράθυρο κ' ἔπασε στὸν καναπέ, ἀνήσυχος. Ἡ Χρυσούλα εἶχε βγάλει πιδ τὰ γάντια τῆς καὶ τὸ κπέλο καὶ τὴν τουαλέτα τῆς ἔλα, κ' εἶχε φορέσει μιὰ στενὴ μικρούτσικη φόμπη ἀπὸ μπλάβη φέλπκ. Εἶχε καθίσει τώρα στὸ ταμπούρι, μπροστὰ στὸ πιάνο κ' ἔχε πλῆξει τὰ χέρια τῆς στὰ γόνατά τῆς καὶ κύταζε τὸν Ὀρέστη καὶ δὲ μιλοῦσε. Φαινότανε πιδ ντελικάτῃ τώρα μέσα στὴ φόμπη τῆς, πιδ φοβητσάρα, πιδ εὐκολόσπαστη.

Μεσοκρίσεινη εἶχε γίνει ἡ κάμρα καὶ νόμιζες πὼς ἔλο τὸ φῶς πού ἀπὸ τὸ παράθυρο ἔπασε μέσα, εἶχε ἀποτραβηχτῆ καὶ καταρῆγει τρεμάμενο ἀπὸ μιὰ τρυφερότατη ἀγάπη καὶ συμπόνια ἀπάνω στὸ πρόσωπο τῆς Χρυσούλας: καὶ στὰ χέρια. Κ' ἔτσι στὸ μαυρογάλαζο φόντο τῆς κάμρας τὸ προσωπάκι μόνο καὶ τὰ χερῶν μόνου τῆς Χρυσούλας γλωμά, θλι

μένα καὶ φιλοντισένια ζούσανε. Καὶ τὰ μάτια τῆς τὰ μεγάλα, τὰ ἐξτατικά, τὰ παιδικήσια γυαλίζανε μέσα στὴ σκοτεινιά.

Καὶ κυτᾷκανε τὸν Ὀρέστη.
Πόσο ὑποφέρει! Πόσο ὑποφέρει! Δὲν μπορεῖ νὰ ἡσυχάσει. Τὰ χέρια του πότε σφίγγουνε τὸ κεφάλι, πότε τὰ στήθια, πότε ἀπλώνονται καὶ κολλοῦνε ἀπάνω στὰ τζάμια νὰ δροιστοῦνε Ὅχι! Ὅχι! Καὶ μὲ τὰ δύο μου τὰ χέρια θὰ πιάσω τὴν καρδιά μου γιὰ νὰ μπορῶ νὰ συρθῶ στὰ πόδια του καὶ νὰ τοῦ πῶ:

— Ὀρέστη μου! Ἐγὼ σ' ἀγαπῶ! Ἐγὼ σ' ἀγαπῶ! Μὴν κλαίς!

Πότε βρέθηκε κιόλας γονατιστῆ μπροστὰ του ἡ Χρυσούλα καὶ τοῦ κρατοῦτε τὰ χέρια καὶ τὰ φιλοῦσε καὶ τὰ φιλοῦσε.

— Ὀρέστη μου!

Κι ὁ Ὀρέστης παραδίνε τὰ χέρια του τὰ ντελικάτα, τὰ γυναικῆσια νὰ φιλοῦνται. Γαλῆνευε λίγο. Κ' ἔπασνε κάποιε κουράγιο. Καὶ σήκωνε τὸ μέτωπό του. Δὲν εἶμαι μόνος! Κάποιε ἀγάπη παραστέκει μου. Ναί, δὲ θὰ σπάσω ἐγώ, θὰ ἐργαστῶ καὶ θὰ νικήσω!

— Λοιπόν, Χρυσούλα;

Ἐανᾷεπε πάλι πιδ ἡρέμα τώρα, μ' ἕνα μάλιστα μικρούτσικο χαμόγελο καὶ χωρὶς ἡ φωνὴ του νὰ τρέμει. Ἀναπετάρισε ἡ καρδιά τῆς Χρυσούλας. Σὰ λαβωμένο πουλί, πού ὕστερα ἀπὸ πολλὴ ὄρα ἀνασηκᾷνε τὰ σπασμένα φτερά του καὶ νοιώθει, — μπορεῖ ἀκόμα νὰ πετάξει. Ἐἔχασε, πότε ἔἔχασε! καὶ τὸ Νεκροταφεῖο ἡ Χρυσούλα καὶ τὴ Νόρα καὶ τὸν πόνο τῆς καὶ τὴν κόσμον ἔλο καὶ μόνου ὁ Ὀρέστης μπροστὰ τῆς τῆς γέμιζε τίς κόρες τῶ ματιῶνε τῆς καὶ τὴν ψυχὴ τῆς καὶ τὴ ζωὴ τῆς ἔλα.

— Ὀρέστη μου, σ' ἀγαπῶ! σ' ἀγαπῶ!

Πετάχτηκε ἀπάνω ὁ Ὀρέστης. Τὸ χεῖρι του ἔσπασε τὴ Χρυσούλα νὰ μὴν τὸν ἀγγίξει.

— Ναί, ναί... Τὸ ξέρω, Χρυσούλα... Ἀφηνέ με... Γιατί νὰ μοῦ τὸ πῆς πάλι; Γιατί μὲ τόση τρυφερότητα νὰ μοῦ τὸ πῆς; Ἄ! θᾷνωται, ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ λόγια γλυκά κι ἀπὸ χάδια, γιὰ νὰ μὴν ἀρχίσω νὰ κλαίω! Σὰ σὲ μωρὸ παιδάκι ζαχαρωτὰ μοῦ δίνει γιὰ νὰ μὴ βάλω τίς φωνές!

Πού κατάντησα! Πού κατάντησα!

Κάποιε φτερά ἀρπαχτικῶ πουλίου ἀνοιχτήκανε μέσα στὸ νοῦ του καὶ τὸ μέτωπό του ἐτριξε. Ἡ Χρυσούλα τότε κύταζε τρομαγμένη. Δὲν ἦξερε ἡ δύστυχη ἂν ἔπρεπε νὰ μιλεῖ, ἂν ἔπρεπε νὰ

και τον περιφρονῶ τὸν ἑαυτὸ μου ἔπειτα. Διψῶ γιὰ τὸν κόσμον ἔλο, καὶ εἶναι δικός μου ὁ κόσμος».

Καὶ μ' αὐτὰ τὰ λόγια κάνει σχέδια γιὰ τὰ μελλούμενα χρόνια καὶ χτίζει πύργους καὶ κάστρα καὶ παλάτια καὶ πάλι γκρεμίζει πύργους, κάστρα καὶ παλάτια, καὶ ρημάζει τῶν νικημένων τοὺς ναοὺς καὶ σπιτία. Καὶ κάνει δική του ἠθική ὁ Νικητῆς καὶ λέει.

— «Αὐτὸς θὰ εἶναι νόμος».

Καὶ παίρνει καὶ ρουφᾷ καὶ κάνει δικό του ὅ,τι ἄνθρωπος, ὅ,τι τρανὸν, ὅ,τι ἀσύγκριτο ἔχει ἡ ζωὴ καὶ ὁ κόσμος. Ἀρπάζει ὅ,τι βρεῖ μπροστὰ του καὶ τοῦ ἀρέσει. Γιατὶ ἀλήθεια ὁ κόσμος εἶναι δικός του. Κι' ὀμπρὸς του δὲν κοιτᾷ κανεὶς νὰ σηκώσει κεφάλι οὐδὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ βρεῖ οὔτε νὰ πεῖ ἀντιλογίες. Ἡ λάμψη τῆς νίκης θαμπώνει καὶ ὁ κρότος ξεκουφαίνει καὶ βουθαίνει, καὶ ἡ ἀνίκητη δύναμὴ τῆς τσακίζει κάθε ἄλλη θέληση, κομματιάζει κάθε δύναμη μικρότερη πὺ καὶ αὐτὴ θέλει νὰ νικήσει. Γιατὶ ὅλες οἱ δυνάμεις ὅσο μικρὲς καὶ ἂν εἶναι, νὰ νικήσουν θέλουν. Δὲν κυτᾶζουν πῶς νὰ ζήσουν. Κυτᾶζουν πῶς νὰ νικήσουν. Δὲν πολεμοῦν γιὰ κανέναν ἄλλο σκοπὸ παρὰ γιὰ νὰ νικήσουν. Πολεμοῦν γιατί ἔχουν φωτιὰ νὰ ξοδέψουν καὶ κάθε φωτιὰ θέλει νὰ φανερωθεῖ καὶ νὰ φαντάξει. Τῆ Νίκη θέλουν, αὐτὴ γυρεύουν, γι' αὐτὴν πολεμοῦνε καὶ σκοτώνονται. Ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι ἀφορμὲς, λόγια καὶ πρόφασες. Καὶ μόνο σὺν καταλάβουν πῶς εἶναι ἀδύνατο νὰ νικήσουν, τότε πιά μὲ κρυψίματα καὶ ταπεινώσεις καὶ κουτοπονηριεὶς κυτᾶζουν μονάχα πῶς νὰ ξεφύγουν καὶ νὰ ζήσουν. Ἡ Νίκη καθίζει στὸν κόσμον, σὺν ἀποτέλεσμα, τὴν ἰδέα τῆς. Πρῶτα τοῦ ἐπιβάλλει τὴν ἠθική τῆς θεωρία πὺ ἀπ' αὐτὴν ἔπειτα καὶ ἄλλες ξεφυτρώνουν ἰδέες καὶ θεωρίες ἀμέτρητες καὶ ἀνωφέλετες καὶ γίνονται ἡ κληρονομία τῶν ἀνθρώπων — γιατί ἡ ζωὴ εἶναι ἀγνή καὶ παρθένα ἀπὸ θεωρίες, μονάχα ὁ ἄνθρωπος μὲ τίς νίκες καὶ τίς ἡττες τοῦ βρέθηκε νὰ τίς ἀνακαλύψει γιὰ νὰ περᾶ τὸν καιρὸ του. Καὶ οἱ ἰδέες πὺ καθίσε στὸν κόσμον ὁ Νικητῆς, τὸν μάγεψαν κι αὐτὸν ἐνόσφ ἀδυνατίει καὶ τὸν παιδεψαν τόσο τὰ ἴδια καμώματά του, οἱ θεωρίες του, πὺ κατάντησε στὸ τέλος σκλάβος τους. Καὶ ἄμα ἔχασε τὴ δύναμή του τὴ μεγάλη ἔπαψε πιά νὰ εἶναι νομοθέτης. Οἱ ἰδέες πὺ δημιουργήσε τότε ἦταν ἀποτέλεσμα καὶ εἰκόνα τῆς ἀδυναμίας του. Καὶ τότε ἡ Νίκη τὸν ἄφησε μιὰ μέρα, φτερούγισε σὺν νὰ ἤθελε νὰ τινάξει τὰ φτερά τῆς κάποιον μούδιον, καὶ ἔφυγε ἄλλοῦ. Σὺν τὰ άτομα καὶ οἱ φυλὲς τῶν ἀνθρώπων. Νικῶντας μιὰ, γίνεται ἐλεύθερη καὶ δημιουργεῖ ἀρχιτεκτονικὲς, πυργοποιεὶς καὶ θεωρίες καὶ χαιρέται μὲ τὴν ἐλευθερίά τῆς καὶ μὲ τὰ καμώματά τῆς, ὡς πὺ ξεπέφτει ἀγάλι ἀγάλι, ξεθυμαίνει, πετρώνει, κρυσταλλώνεται καὶ σκλαβώνεται πιά στίς θεωρίες πὺ ἡ ἴδια ἔχει πλάσει. Κι' φεύγει πάλι ἡ Νίκη

καὶ φτερουγίζει καὶ πάει ἄλλοῦ.

Ἡ Νίκη εἶναι τὸ ξέσπασμα τῆς δυνατώτερης δύναμης, πὺ τραντάζει κόσμον καὶ συνταράζει τον.

Ἡ Νίκη εἶναι χαρὰ καὶ Ἐλευθερία, εἶναι Νομοθέτιςσα καὶ Καταλύτρια, Βασίλισσα.

Ἡ Νίκη κάνει ὅ,τι τὴ διατάζει ἡ δύναμη πὺ τὴν λέν εἰ ἄνθρωποι: «βία», ἐπιβάλλει τὰ θελήματά τῆς καὶ δὲ ρωτᾷ κανένα.

Ἡ Νίκη, ἡ μεθυσμένη, ἔχει βασίλειον τὸν κόσμον, ἀνοίγει τὰ ρουθούνια τῆς καὶ ἀναπνέει τὸν ἀέρα ἔλον, γιατί εἶναι δικός τῆς ὁ ἀέρας, ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός.

Ἡ Νίκη ἔχει ἀπὸ μάτια καὶ τὰ μάτια τῆς βλέπουν τὸν κόσμον σὺν παράδεισον δικό τῆς καὶ τοὺς ἀνθρώπους σὰ μερμήγκια.

Ἡ Νίκη ἔχει φτερά, ὅμως ἐλαφρεῖά δὲν εἶναι: ἔχει κορμὶ καὶ τὸ κορμὶ τῆς εἶναι στερεὸ καὶ ἀληθινὸ καὶ γυναικεῖο μὲ σάρκες κατὰσκληρες. Ἐκεῖνοι πὺ τὴ θεωροῦν τὴν ἐρωτεύονται.

Ἄλλὰ ἡ Νίκη δὲν εἶναι ὁ πόθος ὁ δικός μου, ἡ λαχτάρα μου γιὰ τὴ Νίκη. Ἡ Νίκη εἶναι καὶ ἐπιβάλλεται. Ἄν τὴν ἐρωτεύομαι καὶ ἔχω καυμὸ, δὲ θὰ εἶναι δική μου.

Ἡ Νίκη προβαίνει σὺν ἀνεμος: κανένα ἐμπόδιο δὲν τὴ βαστά γιατὶ ἔχει φτερά. Καὶ ὁ ἀγέρας παίρνει τὰ φορέματά τῆς καὶ δείχνει τοῦ στεριοῦ κορμοῦ τῆς τὴ μορφή τὴν τέλεια.

Τὰ κατὰσφρακα στὸ σῶμα τῆς κολλημένα ἀπὸ τὸν ἄνεμο φορέματα, πὺ κάτω κάνουν διπλὲς λεπτότατες, δειχνουν τὰ στήθια τῆς τὰ σκληρὰ, τὴ μέση τῆς καὶ τὰ στερεὰ καμπυλωτὰ ποδάρια τῆς. Ἡ Νίκη, ὅταν ἀνοίγει τὰ φτερά τῆς, ἀπλῶνει ἐμπρὸς τῆς τὰ γυμνὰ στρόγγυλα χέρια τῆς πὺ βαστοῦν τρόπαια καὶ στεφάνια.

Ἡ Νίκη εἶναι ὕμνος, παιάνας, ἀρμονία, εἶναι μέθη, εἶναι γέλιο, εἶναι χαρὰ, εἶναι θεὰ—εἶναι φτερωτὴ γυναίκα.

Ἡ Νίκη εἶναι φῶς, φεγγαβολὴ φωτιά. Ἡ Νίκη λάμπει σὺν ἄστρο, καίει σὺν πυρωμένο σίδερο, κεραυνοβολεῖ. Ἡ Νίκη ἀστράφτει!

Ὅμως ἡ Νίκη δὲν εἶναι Δόξα, δὲν τὴ μέλει γιὰ καμιά Φήμη ὅσο καὶ ἂν κάνει κρότον πέρασμά τῆς. Δὲ φταίει αὐτὴ ἂν φάνηται καὶ ἀκούγεται. Δὲν τὸ θέλει οὔτε τὴ νοιάζει.

Ἡ Νίκη πὺ κάποιος νικηφόρος γιὰ φοβέρα τὴν εἶχε στήσει στὴν ψηλὴ ἀκροθαλασσιὰ σ' ἓνα βράχο στὴ Σαμοθράκη κατάντικρα στὴ Θράκη καὶ στὴ Μακεδονία, ἀνέθηκε καὶ στάθηκε στὴν πλώρη ἑνὸς καρδιοῦ πολεμικοῦ καὶ πήρε τίς θάλασσες. Ἄφησε τὸ νησί τῆς καὶ πάει ἄλλοῦ μὰ φεύγοντας ἔκρυψε τὸ κεφάλι τῆς γιὰ νὰ μὴν τὴν ἀναγνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι: γιατί τὸ πρόσωπό τῆς ἦταν παράξενα λυπημένο πὺ ἄφινε τὸ νησί τῆς καὶ τὸν ἄνθρωπον λαὸ πὺ δὲν ἦταν ἄξιος πιά νὰ τὴν κρατῆσει. Πρῶτη φορὰ τῆς συνέβηκε τέτοιο πρᾶγμα, μὰ

ἦτανε σὰ νὰ μὴν ἤθελε νὰ πάει σ' ἄλλους νικητῆς ἢ σὰ νὰ πῆγαινε ἄθελα. Ἐχάσε ὅμως νὰ κρυφθεῖ καὶ τῶ φτερά τῆς, λησιμόνησε πῶς τὰ φοροῦσε φεύγοντας ἀπὸ τὸ νησί τῆς γιὰ πάντα σὲ ξένους τόπους. Καὶ ἀπὸ τὰ φτερά τῆς τὴν ἐγνώρισαν.

Ἡ Νίκη ἡ φτερωτὴ, —εἶναι ἡ Μοῖρα τῆς τέτοια— πρέπει νὰ φεύγει πάντα καὶ νὰ πηγαίνει στοὺς δυνατώτερους ὡς εἶναι καὶ πὺ ἀγριεὶ καὶ ἀπολίτιστοι. Δὲ λογαριάζει εὐγένεια φυλῆς καὶ ἔμφροια ἡ Νίκη, λογαριάζει δύναμη.

Ὅσο καὶ νὰ ξέρει ὅμως ὁ Νικητῆς πῶς ἡ Νίκη ἀσάλευτη δὲν εἶναι παρὰ εἶναι φτερωτὴ καὶ δὲ στέκει σ' ἓναν τόσον παντοτεινὰ, ὡς τόσο λησιμονεῖ ὁ Νικητῆς καὶ λέγει:

— «Θέλω ὡς τὸ βράδυ ἡ μέρα τούτη, νὰ εἶναι δική μου, θέλω καὶ ἡ ἄλλη καὶ ἡ ἄλλη πὺ ἐρχονται νὰ εἶναι δικές μου, ζωντανὲς μέρες, μέρες νικητρῶν τοῦ γύρω ξεπεσμοῦ. Θέλω νὰ εἶμαι καὶ νὰ μείνω Νικητῆς πάντα.

Καὶ τῆς χτίζει εἰδωλα καὶ ἀγάλματα πέτρινα γιὰ νὰ μὴν πεθάνει ποτέ, νὰ μὴ λείψει ποτέ, νὰ μὴ λείψει ποτέ ἀπὸ κοντὰ του. Μὰ τίποτε δὲ φελα, ἡ Νίκη πάντα φεύγει. Οἱ Ἀθηναῖοι γιὰ νὰ τὴν κρατήσουν στὴν πολιτεία τους τῆς ἔκοψαν τὰ φτερά καὶ ναὸ τῆς ἔχτισαν γλυκύτατο στὴν ἀκρία τῆς Ἀκρόπολης. Μὰ δὲν ἔμεινε ἔκανε καινούρια φτερά καὶ τοὺς ἔφυγε γιατί δὲν ἦταν ἄξιοι πιά νὰ τὴν κρατήσουν. Ὡς καὶ ὁ ναὸς ὁ μαρμαρένιος γκρεμίστηκε καὶ ἔγινε θρύμματα, καὶ τὸ ἀγαλμα χάθηκε.

Ἔτσι καὶ ἡ νιότη μας γεννάει καὶ τὸ ἄνθος μαραινεται καὶ ὁ ἔρωτας ξεθυμαίνει, καὶ οἱ ἀγαπημένοι μας πεθαίνουν. Ὅμως γενιοῦνται κάθε ὥρα νέες ζωές, ἀνοίγουνε καινούρια ἄνθη καὶ τὰ περιμένει ἡ Νίκη. Ἡ Νίκη ἀκολουθεῖ τὴ νιότη σὺν τὸν ἔρωτα: σὺν πεταλούδα φτερουγίζει γύρω τῆς, καὶ κάποτε χτυπιέται μὲ τὸν ἔρωτα. Τί καὶ ἂν φεύγει ἀπὸ μᾶς ἡ Νίκη; Δὲν πάει τάχα σ' ἄλλους; Μήπως αὐτὴ πεθαίνει; Ὅταν φεύγει ἀπὸ κείνους πὺ ἀδυνατίζουν, γάνονται καὶ πᾶν νὰ πεθάνουν, περιμένει νὰ δεῖ τοὺς νέους, νὰ τοὺς ξεδιαλέξει καὶ νὰ πάει ἐπάνω στοὺς καλοὺς τῆς νὰ καθίσει. Εἶναι σκληρὴ ἡ Νίκη καὶ τί τῆς εἶναι εἰ ἄρρωστοι, εἰ γέροι καὶ τὰ πτώματα; Ἀφίνει ἄθελα ἐκείνους πὺ πεθαίνουν, γιατί αὐτὴ εἶναι Ἀθάνατη.

(Ἀκολουθεῖ)

ΙΔΑΣ

ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΓΑΛΙΩΤΗ

ΠΑΛΟΙ ΣΚΟΠΟΙ :

ΠΟΥ ΑΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ ΔΡ. 2

ΚΑΙ ΔΡ. 2 ΓΙΑ ΤΟ ΒΕΩΤΕΡΙΚΟ

σωπαίνει, ἀπελπισμένη νᾶναι ἢ νὰ χαμογελά. Δὲν τολμοῦσε νὰ κινηθεῖ. Παρηγοριὰ ἤθελε νὰ δώσει, ἀπαλὰ-ἀπαλὰ ἄγγισε μὲ τὸ χεράκι τῆς τὸν Ὀρέστη καὶ νὰ, τραντάξε ἔλος. σὰ νὰ τὸν ἄγγισε φίδι.

Τί νὰ κάνω, πῶς ν' ἀπλῶνω τὰ χέρια μου, πῶς νὰ σκύψω καὶ πῶς νὰ ὑποτάσσομαι γιὰ νὰ μὴ σ' ἐνοχλῶ καὶ νὰ μὴ σοῦ εἶμαι βάρος, ὦ Πολυκατπημένη;

Τί νὰ πεῖ, τί νὰ πεῖ τώρα, γιὰ νὰ τὸν κάμει νὰ ἡσυχάσει; Τὸ αἶμα κλωτσῶσε τὰ μηλίγγια τῆς, εἶσαι πὺ σπατάλευε ἄσωτα τὴ δύναμή τῆς ὅλη, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ βρεῖ τίποτα καὶ νὰ ἐξορκίσει τὴ σιωπὴ τριγύρω ἀπὸ τὸν Ὀρέστη τῆς.

Ἄξαφνα θυμήθηκε πῶς εἶχανε ἀποφασίσει νὰ πᾶνε τὸ βράδι στὸ πανηγυρικὸ τραπέζι πὺ κάνουν οἱ Ἕλληνες σπουδαστῆς τοῦ Περικλοῦ τῶν Γάλλων φιλελλήνων, κάθε χρόνο στὴν ἐθνική μας ἐορτή.

— Ὀρέστη, θὰ πάμε τὸ βράδι στὸ γεῦμα;

Πόσο δυσαρμονικὰ ξεσκίσανε τὴ σιωπὴ, ξεσκίσανε τὴν ψυχὴ τὰ λόγια τῆς Χρυσούλας! Ὡς νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὰ χεῖλια τῆς, τὸ μετάνιωσε. Ἀπὸ ἓνα ὑποσυνείδητο αἶσθημα φόβου ἔκλεισε τὰ μάτια καὶ περίμενε. Τὸ αἶμα βούιζε ἀπάνω στὰ ματόφυλλά τῆς καὶ στὰ μηλίγγια, σὰ θάλασσα μακρινὴ

καὶ ἀνταρμενὴν.

Ὁ Ὀρέστης στράφηκε ἀπότομα ἀπὸ τὰ τζάμια ὅπου εἶτανε πάλι ἀκκουμπισμένος καὶ τὴν κύταξε ἄγρια. Τὴν εἶδε, καὶ μιὰ ψυχοπῶνια σιγαλινὴ γλυκοπερίχυνε καὶ μαλὰκωσε τὸ θυμὸ του καὶ εἶπε:

— Ναι, ναι, Χρυσούλα. Πῆγαινε νὰ ντυθεῖς. Πῆγαινε.

Κ' ἡ Χρυσούλα ἀνοίξε τὰ μάτια τῆς, χαροῦ μενη. Ὅστε δὲ θύμωσε ὁ Ὀρέστης! Τί χαρὰ! Ἄλαφροπερπατοῦσα γλίστρησε στὴν κάμερη τὴ διπλανή. Καὶ σὲ λίγα λεπτὰ βγήκε ντυμένη ἔτοιμη, μὲ τὸ καπέλο τῆς πάλι, μὲ τὰ γάντια, μὲ τὴν τουαλέτα τῆς τὴ σχολινὴ. Κ' εἶτανε μιὰ σιλουετίτσα ξεφυγισμένου ρόζ, καὶ εἶτανε κάτι τι πὺ λίγο νὰ τ' ἄγγιζες θὰ μαδοῦσε. Εἶτανε σὺν ἓνα λουλούδι κινυδαλιὰς. Ὁ Ὀρέστης μεσόκλεισε τὰ μάτια καὶ τὴν κύταξε. Ἀλήθεια, τί ὀμορφὴ πὺ εἶτανε ἡ Χρυσούλα! Ἔτσι πὺ στεκότανε καὶ ἔτρεμε καὶ ἂν τὴ χάδευες λίγο, θάπεφτε λιγωμένη. Μὲ μεσόκλει στα μάτια τὴν ἐβλεπεν ὁ Ὀρέστης καὶ ἡ Χρυσούλα ντραπῆκε καὶ ἔκλινε τὸ κεφάλι. Φάνηκε τότε τὸ καπέλο τῆς μὲ τίς γλωμὲς ἀναμικτὲς μαργαρίτες πὺ εἶσανε ἔτοιμες νὰ ξεφυλλίσουνε καὶ νὰ πέσουν ἀπὸ τὸ καπέλο στὰ χέρια τῆς, καὶ ἀπὸ τὰ χέρια τῆς πὺ

δὲν εἶχανε τὴ δύναμη νὰ βαστάζουσε τόσο βάρος, θὰ πέφτανε κάτω στὸ χαλί.

(— Πῶς τρέμεις ἔτσι, Χρυσούλα; Ἐσὺ μόνο μόνο νὰ σ' ἄγγιξω, θὰ γενεῖς χίλια κομμάτια μέσα στὰ χέρια μου!)

Ἦ! νὰ μπορῶτε νὰ τοῦλεγε ἡ Χρυσούλα πῶς στέκεται μπροστὰ του καὶ τρέμει ἔτσι γιατί ἤθελε νὰ τὸν παρηκαλέσει νὰ τὴν ἀφήσει σπῆσι! Αὐτὴ πούθενά, πούθενά δὲν ἤθελε νὰ πάει. Εἶτανε αὐτὴ πολὺ περιττὴ ἀνάμειχ σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους πὺ θὰ φωνάζανε καὶ θὰ γελοῦσαν καὶ θὰ τὴν κυτᾶζανε. Ἀλήθεια, γιατί νᾶρθω, Ὀρέστη, ἀπρὸ ἐσὺ δὲ μὲ προσέχεις καθόλου καὶ σοῦ εἶναι ἀδιάφορο ὅ,σι καὶ ἂν κάνω; Ἦ! νὰ μείνω, νὰ μείνω νὰ κρατῶ τὰ γόνατά μου, νὰ μὴν τρέμουνε καὶ νὰ κυτᾶζω κάπου σ' ἓνα σημεῖο ὄρες καὶ ὄρες καὶ νὰ σὲ συλλογοῦμαι! Ναι, νὰ μείνω, Ὀρέστη, νὰ μείνω;

— Πάμε!

Ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ Ὀρέστη καὶ ἡ Χρυσούλα τινάχτηκε τρομαγμένη καὶ ἀναστῆναξε σιγά-σιγά, γιὰ νὰ μὴν τὴν ἀκούσει ὁ Ὀρέστης. Σῆβηκε πρὸς τὴν πόρτα. Τὴν ἀνοίξε. Κοντοστάθηκε μιὰ στιγμὴ ἀπάνω στὸ κατώφλι, κρατώντας τὴν ἀκπνοὴ τῆς καὶ περίμενε.

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιά την Αθήνα Δρ. 8. — Γιά τις Έπαρχίες Δρ.

Γιά το Έξωτερικό Δρ. 10.

Γιά τις έπαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες (2 Δρ. την τριμηνία) συνδρομές.

Κανένας δε γράφεται συνδρομητής ή δε στέλλει μπροστά τη συνδρομή του.

10 λεπτά το φύλλο λεπτά 10

Τα περασμένα φύλλα του Νουμά πουλιούνται στο γραφείο μας στη διπλή τιμή.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κιάκια (Σύνταγμα, Ομόνοια Έθν. Τράπεζα Υπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχίδρομου (Ακαδημία), Βουλή, Σταθμός Υπόγειου Σιδηρόδρομου (Ομόνοια), στο κιάκι Γιαννοπούλου (Χαυτεία), στα βιβλιοπωλεία Έστιας Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλή).

Στην Κέρκυρα, Πάτρα και Βόλο, στα Πραχτορεία των Έφημερίδων, στον Πύργο στο βιβλιοπωλείο του κ. Κ. Βαρουξή.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Δεύτερη συζήτηση — Φαρσοποίηση — Χάσαμε δυο μέρες!... — Ανόρθωση και Προοδοικεία — Οι οικονομίες.

ΟΧΙ φοβέρες και θά κάνουμε και θά δείξουμε! Αυτά δεν είναι σοβαρά πράματα, ούτε κι όφελούνε καθόλου. Μια και το πιστέψατε πως μέσα στη Βουλή θά μαγερευτεί ή ξαναγέννηση της χώρας, αφήστε τη Βουλή να δουλέψει λεύτερα, ανεπηρέαστα, κανονικά. Βουλή, που να κρέμεται από πάνω της ό άκονισμένος μπυλντάς, δεν είναι Βουλή είναι παραγκιοζιλίκι και με παραγκιοζιλίκια και με ρεζιλίκια ξαναγέννηση δε γίνεται.

Έμεις γιατί δεν πιστεύουμε στα θάματα. Γιατί θάμα πρέπει να γίνει για νάλλάξει έτσι εύκολα κι απότομα τα παλιά της τα συνήθεια μια Βουλή, βουτηγμένη ίσαμε χτες άκόμα, άν όχι και ίσαμε τούτη τη στιγμή, στο βούρκο τόν κομματικό.

*

ΞΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ με κληρονομία ζητάμε. Νά, ό σωστός χαρακτήρισμός. Α ζητούσαμε ξαναγέννηση άληθινή ή (τό σωστότερο) άν ξέραμε τι ζητούσαμε, έπρεπε να τραβήξουμε άλλο δρόμο, κι όχι το λασπωμένο δρόμο της Βουλής.

— Τι περιμένεις; Πάμε!
Καμιά πιά έλπίδα.
Κι άρχισε από τότε και για τους δυο ή μεγάλη άγωνία της νύχτας εκείνης...

X

Ός φτάσανε στην ήλεκτροφωτισμένη πόρτα του μεγάλου Ξενοδοχείου, όπου θά δινότανε το γεύμα, σταματήσανε κ' οι δυο τους άνήσυχoi. Ντραπόντανε να προχωρήσουν. Ναι, ναι, έπρεπε να μπουνε και να φανούν άδιάφοροι και ν' άποδείξουν πως δεν τους άγγισαν αυτούς καθόλου οι ειρωνείες κ' οι βρισιές τους. Η Χρυσούλα μαζεύτηκε στο μπράτσο του Όρέστη και είπε:

— Φοβάμαι!

Άμαξια όλόνα καταφάνανε κ' οι Έλληνες σπουδαστές κατεβαίνανε συγκινημένοι, καλοχτενισμένοι, περήφανοι. Νά, ό ψευτοκαλλιτέχνης κι ό Βιβλιοθηκάριος, νά κ' οι δυο νέοι οι μαρζάρηδες, κι ό Δίν Ζουάν σαν κούκλα, νά κι ό χτηνιαρός με το φράκο και την κόκκινη γραβάτα. Όλοι, όλοι είσαν εκεί. Ό! πως θά μπουμε μέσα και πως θ' άντικρύσουμε τους ίδιους αυτούς νέους που τόσο ύβρι-

Τη δικτατορία και την Έθνοσυνέλευση, σά μας έλειψε το κουράγιο νάν τα κάνουμε, καλύτερα νά μνήν τα συζηλέμε. Γιατί με το πές πές τα ρεζιλεύουμε κι αυτά, κι από το σοβαρό επίπεδο τα κατεβάζουμε στο επίπεδο της φάρσας.

Καθόλου παράδοξο νάκούσουμε αύριο μεθαύριο πως οι θεατροβιομήχανοι κ.κ. Άννινος και Τσοκόπουλος σκαρώσανε τη «Διχτατορία» αλλά «Νέα Παναθήναια» και πως ό κ. Χρηστομάνος έχυσε στο καλούπι του «Κοντορεβιθούλη» τη νέα του κωμωδία ή «Έθνοσυνέλευση».

*

ΠΟΛΥ σωστά ζητείτε την άναβολή για τη συζήτηση του «Κανονισμού της Βουλής» ό κ. Δραγούμης. Για να γίνει σοβαρή δουλιά, πρέπει να μελετηθεί πρώτα. Με φούριες και με βιασίες σοβαρή δουλιά δε γίνεται. «Έξιδηλώθη δυσφορία παρά τοις στρατιωτικοίς κύκλοις», γράφουν οι φημερίδες, γιατί δίν τα κατάρρε ή Βουλή μέσα σε δυο μέρες να ψηφίσει όλα τάνορθωτικά νομοσχέδια. Μα οι «στρατιωτικοί κύκλοι» πρέπει νάχουν και λίγη ύπομονή. Δουλιά να γίνει, κι άς γίνει κ' ύστερ' από δυο μήνες. Νά δά ή ώρα, να ξεμαλλιαζόμαστε γιατί χάσαμε δυο μέρες, ενώ άσυντέψαμε όγδόντα άλάκαιρα χρόνια σε άεροκοπανίσματα!

*

ΣΤΗΝ ίδια πόλη, λ. χ. στην Καρδίτσα, ένα συλλαλητήριο πάνδημο τη μιτ μέρα να γίνουν οικονομίες και να κάνουμε στόλο και στρατό, κι άλλο συλλαλητήριο πάνδημο κι αυτό, την άλλη μέρα να μνήν καταργηθεί το Πρωτοδικείο της Καρδίτσας.

Μά είναι λογική αυτή κ' είναι σοβαρά πράματα αυτά, ώ βέλτιστοι; Πως διάβολο θά γίνουν αυτές οι οικονομίες και πού θά βρεθούν αυτοί οι παράδες που χρειάζονται, όταν όλοι ράβουμε τις τσέπες μας και κοιτάζουμε να μη χάσουμε τίποτα από τάγαθά μας;

Και το στομάχι γιομπάο και τίν κότα άκέρια. Καλό αυτό, μ'ό στην πράξη δεν πιτυχαίνει.

*

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, με το οικονομικό της πρόγραμμα, που παρουσίασε την Τετάρτη στη Βουλή, άποδείξε πως δχει όλη την καλή διάθεση να τεκουργήσει όσο μπορεί περισσότερα περιττά πράματα και να ξαλαφρώσει από όεκα περίπου εκατομμύρια τόν προϋπολογισμό. Δεν ξέρουμε (κι αυτό θά μάς το πουν οι ειδικοί) άν το τσεκούρι πέφτει σε περιττά πράματα ή άν, το εναντίο, τεκουργούνται χρήσιμα κι άφίνονται περιττά, από κακή έχτίμηση ή από κομματική ή άλλους ύπολογισμούς.

Όπως δέποτε την Τετάρτη στη Βουλή ή έπίσημη Πολιτεία έπίσημα δήλωσε πως πάνε στα πόυφ! κάθε χρονιά, ό έξοδα πολυτελείας, όεκα άλάκαιρα εκατομμύρια, κι ή λογαριάσουμε πόσα χρόνια (Όέ μου!) γίνεται αυτή ή σπατάλη, θά δούμε πως θάχουμε σήμερα και στρατό και στόλο και χιλια δυο που μάς λείπουν, και δε πονοκεφάλουσαμε νάν τα δημιουργήσουμε από το τίποτε.

στικά και τιποτένια μάς φέρθηκαν σήμερα και πως θά δώ τις σκέψες τους που μέσα στα μάτια τους σκουροτέρουνται, ραγιαδικές και βουρκολιμνασμένες;

— Ό! να φύγομε! Νά φύγομε!
Τά κορμιά τους σφιχτήκανε μια στιγμή σά να ζητούσε το ένα βοήθεια και προστασία από το άλλο.

— Νά φύγομε! Νά φύγομε!
Πήσανε τους δρόμους και τρέχανε, σά να τους κυνηγούσε κανείς. Στην άκρη ενός δρόμου σταθήκανε για ν' άνασάνουν λίγο. Πού να πάμε; Πού να πάμε;

Μιά σάλα κονσέρτου είτανε εκεί μπροστά τους με μεγάλα τριανταφυλλένια προγράμματα στην πόρτα και με κομψά σε σχήμα λουλουδιών ήλεκτρικά γλομπάκια.

— Πάμε μέσα; Ν' ακούσουμε λίγη μουσική...
Θ' άλαφρώσουμε.

Κι άνοιξε την πόρτα ό Όρέστης και μπήκε πρώτη μέσα ή Χρυσούλα. Η σάλα γεμάτη άντρες και γυναίκες. Οι γυναίκες νευρικά γελούσανε ξαναμένες από τη ζέση, από τη μουσική κι από τις άντρήκιες άιαπνοίς. Οι άντρες καπνίζανε, μεσοκλειούσανε τα μάτια και κυτάζανε τις γυναίκες. Είτανε διάλειμμα, κι ως μπήκανε μέσα ό Όρέστης

ΤΟ ΠΝΕΜΑΤΙΚΟ ΓΟΥΔΙ

— Έπανάσταση γυρεύουμε και μεϊς;
"Ετσι με ρωτούσε κάποιος. Είχα, βλέπετε, κ' εγώ την τόλμη να πώ, πως απ' το σκολεϊό πρέπει νάρχινήσει ή έπανάσταση. Κι ό άνθρωπος άπόρησε και δεν μπόρεσε να νοιώσει, πως ρωτώντας με συμφωνούσε μαζί μου. Γιατί μούπε:

— Έπανάσταση γυρεύετε και σεις;
Δε μούπε:

— Έπανάστασιν ζητείτε και ύμεις;

Και μού πέρασαν χιλίες σκέψες στο μυαλό και βρήκα πως την έπανάσταση την έχουμε καμωμένα, ή καλύτερα, πως την κάμανε κείνοι που ξέρανε να την κάνουν, και μεϊς, λαός, παιδιά και πρωτοπαλήκαρα, τους άκολουθήσαμε.

Χιλίες φορές πατήσαμε στο πνευματικό Γουδι και ή κατάσπρη σημαία μας κίνησε το φθόνο και τη μοχθηρία των κουτών παι γύρω της μαζευτήκανε όσοι βρεθήκανε νάχουν Έλληνική καρδιά. Κανένας δε γονάτισε μπρος στον έχτρο, κανένας πρώτη φορά γένηκε τέτοια μάχη, με παληκάκια ένα κ' ένα.

Και βρεθήκανε μπροστά μας το Σκολεϊό κ' ή Έκκλησιά, και βρεθήκανε μπροστά μας οι λογιώτατοι να μάς κλείσουνε το δρόμο. Και μεϊς περάσαμε και σαρώσαμε κάθε πρόληψη, και πατήσαμε κάθε στενοκεφαλιά κ' οι διαλεχτοί μάς φωνάξανε ζήτω και μάς πήσανε το κατατόπι, καινούργιοι επανασιάτες άλύγιστοι.

Τί κι άν βρεθήκαμε σε Πολιτεία σάπια; Όπου κανένας καλός μαζί μας.

Και ή Νίκη μαζί μας θάναϊ ή Νίκη ποτές της δε χωρίστηκε απ' την Άλήθεια. Για την τελειωτική Νίκη λέω. Τώρα δε μάς άπολείεται άλλο παρά να σ υ ν τ α χ θ ο ύ μ ε, κατά πως λένε στο στρατό, και να δώσουμε τη μεγάλη μάχη. Είναι καιρός.

Έ, σεις οι καπεταναίοι, φανερωθήτε!
Έλάτε νάφήσουμε την ειρηνική έπανάσταση.

Είναι καιρός να χτυπήσουμε κατακέφαλα τόν έχτρο.

Έ, σεις οι καπεταναίοι, φανερωθήτε! Δε θά σάς άφήσουμε μονάχους.

Έμπρός.

25|9|909.

Γ. ΗΛ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΛΑΚΗΣ

κ' ή Χρυσούλα, νοιώσανε όλο το βουτητό και το φωνοκόπι που είτανε κλεισμένο μέσα στη σάλα, να τρέχει κατπάνω τους και να τους κορροπεριλούζει, σαν κύμα θεάρατο καμωμένο από σπασμένα γίλοια και συγκρατητές φωνές από κρυφά γλυκομιλήματα κι από τα μεταξωτά θροήσματα που αναδίνουνε τα φλύαρα γυροπόδια των πλεύσιων γυναικών.

Έσκυψε ή Χρυσούλα, νόμισε πως έννοιωσε άπάνω της όλων τα βλέμματα και στράφηκε κατακόκκινη προς τόν Όρέστη, σά να του ζητούσε βοήθεια. Πού να καθίσουνε; Από πού να πάνε; Τα μάτια τους θολωμένα από την ταραχή δε διακρίνανε πουθενά θέσες άδειανές.

Οι μουσικοί έτοιμαζόντανε τώρα να ξαναρχίσουν και μια σιωπή γοργοπέρασε, σαν ένα πεντόν βαρι κι άπαλό άπάνω απ' όλα τα κεφάλια και σάρωσε όλες τις φωνές και τις στρίμωξε θαρρούσε στη γωνιά, για να τις ξεπολύσει άκράτητες και πολύβουες ύστερα πάλι, ως πάψει ή μουσική.

Η Χρυσούλα κι ό Όρέστης πηγάζανε άνάμεσα από τα καθίσματα, χωρίς να βρουν άκόμα θέση. Ξάφνου, ταραγμένη ως είτανε, σκόνταψε ή Χρυσούλα σε μιάν καρέκλα κ' ή καρέκλα έτριξε κι όλοι

“ΠΑΛΙΟΙ ΣΚΟΠΟΙ,

(ΕΝΑ ΦΙΛΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑ)

Φραγκία, 15 τοῦ Σεπτεμβρίου 1909.

Ἀγαπητέ μου Ἑφταλιώτη,

Οἱ «Παλιοὶ Σκοποὶ» σου μοῦ φέρανε μιὰ καινούργια ποιητικὴ συγκίνηση, σὰν καθεὶ πού ἀναβροῦζει ἀπ' τὰ βάθια τοῦ εἶναι μας, ἀπλό, εἰλικρινὲς καὶ τίμιο. Παλιὰ καὶ καινούργια δὲν ἔχει ἡ Τέχνη, γιατί ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, στὴ βαθύτερῃ της οὐσία, στάθηκε πάντα ἀνάλλαξη ἀπ' τῶν καιρῶν τὸ πέρασμα, σὰν τὰ μεγάλα καὶ τὰ αἰώνια στοιχεῖα τῆς Φύσης, σὰν τὸ νερὸ καὶ σὰν τὴ φωτιά. Καὶ τ' ἀγνάτης φανερώματα, στὶς πῦρ διαφορετικὲς μορφές, πού τοὺς δίνουνε τῆς τέχνης τὰ κλωθογυρίσματα, ἀνάλαγα καὶ ἀτὰ στὸ βαθύτερό τους χαρακτήρα καὶ στὰ θεμελιώδη τους γνωρίσματα. Οἱ μὸδες ξαφνίζουνε καὶ παραπλανοῦνε τοὺς ἀνίδεους. Οἱ αἰσθητικὸι κ' οἱ στοχαστικὸι ἔχουνε τὸ δῶρο νὰ γίνωνται παλιοὶ μὲ τοὺς παλιούς, καινούργιοι μὲ τοὺς καινούργιους. Ἔτσι πάντα καὶ μὲ τοῦτο τὸν τρόπο ἡ ἀληθινὴ τέχνη ζῆ ἀγέρστη, δροσερὴ καὶ πρηνικὴ, μέσα στὰ πράματα πού γεροῦνε καὶ σβύνουνε.

Ἀφορμὴ στὰ λόγια τοῦτα μοῦ δῶκε, ἀγαπητέ μου ποιητή, ὁ τίτλος τοῦ ἔργου σου, μὰ κ' ἡ οὐσία του. Βαπτίζοντας παλιούς τοὺς σκοποὺς σου, ἴσως ἔδωκες, νοιώθοντας ἀπὸ σου στὶς δικές σου μελωδίες κάποιον παλιό, λησμονημένο καὶ ξένο στὰ χροῖα μας ρυθμό. Ἰσως αὐτὴ νᾶναι κ' ἡ ἐντύπωση ἕκκενοῦ πού τοὺς ἀκούει γιὰ πρώτη φορὰ ἢ τοὺς ξανακούει ἕστερ' ἀπὸ πολλὰ χρόνια. Στὸν καιρὸ μας ἡ ποίηση, σὰν καθεὶ πού ζῆ καὶ κινεῖται στὴν ἐλικτὴ γιὰ τὴν ἠθικὰ σφαῖρα, ἄλλαξε σὲ πολλὰ καὶ μορφή καὶ παρουσιαστικὸ καὶ τρόπους. Πιὸ περίτεχνη, πῦρ κοκέτικη, πῦρ μαργιόλα, πῦρ κατεργάρα στὸ ἐξωτερικὸ της. Στὸ βάθος της πῦρ μουσικὴ, πῦρ ἐποβλητικὴ, πῦρ διπλωμάτισσα, νὰ ποῦμε. Ἄλλοῦ κ' ἔδωκε τὰ ἴδια. Ἀκόμα στὸν τόπο μας τὰ τελευταῖα χρόνια, παραπλάνωντας—τις περισσότερες φορὲς ἀπὸ ἐπίδειξη καὶ φτωχοπερηφάνεια—τις ἀπλὲς καὶ ἀθώες συγκινήσεις, γύρεψε νὰ ἐμφωθῇ ὡς τις ἀνώτερες σφαῖρες τοῦ πνευματικοῦ αἰθέρα καὶ νὰ ταράξῃ χορδὲς τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, πού μόνο λιγοστὲς καὶ σημαδιακὲς δοξαριὲς τις ταράξανε ὡς τὰ τώρα μέσα στὴ ζωὴ τῶν αἰώνων. Καλὰ γιὰ ἀχαμνά, ἀξια γιὰ ἀνάξια, δια-

τοῦτα τὰ φανερώματα τῆς τέχνης στὶς ἡμέρες μας, ἔχουνε πάντα τὸ προσωρινὸ χάρισμα τοῦ καινούργιου καὶ τοῦ ἀσυνείδητου. Ἐνας παλιὸς σκοπὸς ἀνάμεσόν τους, ὅσο γλυκὰ καὶ παθητικὰ καὶ ἂν ταράξῃ τὸν ἀέρα, ἀγριεῖται πάντα μὲ κάποιο ξάφνισμα καὶ—τί νὰ τὸ κρύβουμε;—καὶ μὲ κάποια καταφρόνια στοὺς κύκλους τοῦ μοντερνισμοῦ. Αὐτὰ λογάριάζες ἴσως ἀπὸ σου βαπτίζοντας τοὺς σκοποὺς σου μὲ τὴν ταπεινοσύνη.

Ὅμως τί βγαίνει; Ὅλα τοῦτα εἶναι περαστικὰ καὶ πρόσκαιρα. Μὸδες καὶ τεχνοτροπίες δὲ φελλάνε τίποτε μέσα στὴ μεγάλη ζωὴ τῆς Τέχνης. Θὰ μείνῃ πάντα δροσερὸ καὶ ἀξέθωραστο τὸ τραγούδι, πού μ' ἔναν ἢ ἄλλοτε ρυθμό, μ' ἔναν ἢ ἄλλοτε σκοπὸ, διαλλάσσει τοὺς ἀληθινούς, καημούς, τις ἀληθινὲς ἀγάπες καὶ τις αἰώνιες ἀποθυμίες τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Γι' αὐτὸ οἱ «Παλιοὶ Σκοποὶ» σου, ὅσο καὶ νὰ ξάφνισαν, στὸ πρῶτο τους ἀγροίκημα, καὶ τὴ δικιά μου τὴν ἀκοή, συνειδησμένη σὲ κάποιους καινούργιους ἤχους, σὰν πέρασε τὸ πρῶτο ξάφνισμα, μ' ἀγγίξανε ὡς τὰ πῦρ βαθιὰ τῆς καρδιάς, μὲ τὸ ἀγγύμα πού δίνει ἡ ποιετικὴ δοξαριά καὶ τῆς μονόχορδης ἀκόμα τῆς λύρας, ἕνα ἀγγύμα πού δὲ μᾶς τὸ δίνει κάποτε καὶ ἡ πῦρ πολυόργωνη δοχόστρα.

Παλιοὶ οἱ σκοποὶ σου. Μὰ εἶναι λάθια κοιμισμένα στὴν καρδιά μας, πού μονάχα ἕνας παλιὸς σκοπὸς τ' ἀνοσταίνει. Καὶ τὰ παλιὰ, τὰ συμπαιθητικὰ καὶ τὰ λησμονημένα πράματα πού τραγουδοῦν, θαρρεὶ κανένας πῦρ μονάχα μὲ τέτοιον σκοπὸ μποροῦσανε νὰ τραγουδηθοῦνε. Ἐξέρω πολὺ καλά πῦρ σὲ καινούργιους σκοποὺς μποροῦνε νὰ περάσουνε τὰ πῦρ παλιὰ πράγματα, μὰ καὶ ποιά μεγαλύτερη ἀρετὴ σὲ κάθε τέχνη ἀπὸ τὴ νὰ δείχνῃ τὴν ἔκφραση της σὰν τὸ ἀπαραίτητο καὶ μοναδικὸ ντύσιμο τῆς ἰδέας της; Ἔτσι τὰ τραγούδια σου μοῦ φαίνεται πῦρ δὲ μποροῦσανε νᾶναι ἀλλοιότυπα ἀπὸ κείνο πού εἶναι. Ὅπως εἶναι καὶ βρισκονται, μὲ τὴ σεμνὴ περπατησιὰ τοῦ στίχου τους καὶ μὲ τ' ἀπλά καὶ γνώριμα λόγια τους, μοῦ θυμίσανε παλιούς, λησμονημένους καημούς, ἄγνους λαχτάρους, παιδιὰτικὰ ὄνειρα, γλυκὲς καὶ θλιβερὲς ἀποθυμίες. Μὲ φέρανε στὸ πατρογονικὸ μου στίτι, μὰ σεργιανίσανε στὸ παλιὸ μου περιβόλι, πού μὰ παιδοῦλα ἔκοβε μὲ τὰ μικρὰ της χέλια τὰ γαισεμὰ τῆς μικροῦλας τῆς ἀλτάνας, γιὰ τὴ μικρὴ μου τὴν ἀγάπη. Ἐνα βιβλίον πού μᾶς φέρνει τέτοια χαρίσματα, ἀξίζει νὰ τὸ βάλομε κάτω ἀπ' τὸ προσκεφάλι μας, πού κρατεῖ ἕνα κουρασμένο, γερασμένο

κεφάλι. Καὶ τῶρα, ἀγαπητέ μου ποιητή, τῶρα κάτω ἀπ' τὸ προσκεφάλι μου καὶ ὄνειρεῖται ἕνα γλυκὸ, παιδιὰτικον ὄνειρον.

Σπολλάτη σου πού μοῦ τὸ χάρισες.

Πάντα δικός σου

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΙΣ

„RHYTHMES DU RÊVE ET DE LA MORT“

Ἄ δὲν εἶχα διαβασμένο στὸ «Νουμά» (ἀριθ. 319) τὸ περίφημο ἐκεῖνο ἀρθρον τοῦ Παλαμά, καὶ ἂν τὰ ποιήματα τοῦ Ἑπαμεινώντα Δελιγιώργη δὲ βγαίνανε σὲ τόμο κατόπι ἀπὸ τὸ θάνατό του, εἶμαι πολὺ βέβαιος πῦρ δὲ θὰ ξεφύλλιζα μὲ τὴν ἴδια λαχτάρια ἕνα βιβλίον μὲ στίχους γαλλικὰ γραμμένους ἀπὸ ἕνα διαλεχτὸ ρωμιόπουλο.

Διαβάζοντας τὰ ποιήματα, ἔβλεπα πάντα μπρὸς μου ἕνα δικὸ μας ποιητή, παραστρατισμένο καὶ ἀκαταστάλαχτο, μὰ μὲ πολλὴ καρδιὰ μέσα του, καὶ μὲ περισσὴ ἀπλοχωριὰ ὀλόγουρά του. Γιὰ τοῦτο κίλλας τὸν εἶδα σὰν περιττό, καὶ σὰν ἄδικο, τὸν ἀψυχο πρόλογο «Préface de Jean Moréas», χρήσιμος ἴσως γιὰ τὸ διαλλάγμα τῆς πραγματικῆς, κατὰ ἄλλο γιὰ τοὺς λίγους ὅμως.

Γιὰ τὸ παιδί, πού βλοῖ τὸ κλάψαμα, καὶ γιὰ τοὺς στίχους του, ταίριαζε νὰ διαβάσαμε κατὰ καλογραμμένο ἀπὸ ἕναν ἀδερφό του στῆς τέχνης τὸ στόχασμα, ὅσο ἢ ἐπρεπε καὶ τὴν πονεμένη φωνὴ ἑνὸς πατριώτη του ν' ἀκούγαμε. Θέλω νὰ πῶ, κοντολογίς, πῦρ ἂν ὁ νέος ἀργοπορώντας προχωροῦσε ἀνάμεσόν μας, ὅσο ἀκόμα ζούσε, νὰ βρισκότανε στὴν ἀγκαλιά μας, ὀλότρελα δικός μας, ἀφοῦ πέθανε.

Ἀπὸ τὸ ἔργο του, ἔπου ἕνα ρωμαϊκὸ βάθος θέλω νὰ χαίρομαι, φανερώνεται ὁ νοῦς του θρεμένος μὲ περήφανα ὄνειρα καὶ γεμάτη πόθος ἢ ψυχὴ του. Μὲ ἀρχοντικὴ γλύκα σὲ λέει πῦρ δὲν μπορεῖ νὰ ὑποφέρει τὴ λύπη του, καὶ πάντα ἢ φωνὴ του εἶναι θεληματικὰ σοβαρὴ καὶ συγκρατημένη, ὅσο καὶ ἂν εἶναι ἢ ψυχὴ του θλιμένη, ὅσο καὶ ἂν ἔμελλογέται τὴν ἀδυναμία του. Παντοῦ θὰ τὸν ἴδεις ἀρχοντικὰ λυπημένο, σὰ νούφαρο ἀπάνω στὰ νερά, καὶ νὰ λαχταράει ἕνα θάνατο ὕστερικὰ ποιητικὸ, ἀπὸ τὴ δικὴ του τὴ θέληση ἕως πάντα, ἀπὸ τὴν ὄριμη γιὰ τὸ αἰώνιο προχώρημα ψυχῆ του.

Μὰ καὶ τὴ ζωὴ τὴν ἤθελε, καὶ πολὺ θὰ τὴν ἀγαποῦσε, ἂν, τὴ γαλήνη γυρῆνοντας ταραγμένα, θὰ μποροῦσε νὰ βεβαιωθεί πῦρ θὰ τὴ ζούσε μὲ τὸ

στραφήκανε ἀγριεμένοι, μὲ ζεύοντας τὰ φρύδια τους καὶ φωνάζανε:

— Σοσσε!

Φάνηκε τότε τῆς Χρυσούλας πῦρ τὰ γοβάκια της τρίξανε δυνατὰ καὶ γεμίζανε τὴ σάλα καὶ ἀντιλαλούσανε στὶς γωνιὲς καὶ στὴν ὀροφή. Τὸ φροῦ-φροῦ τοῦ φουστάνιου της τῆς φάνηκε σὰν δλόκληρη ἀπρογιαλιά στρωμένη μὲ χοχλάδια.

— Ὁρέστη, πάμε... Εἶμαστε ἐνοχλητικοί... Πάμε...

Στὴν ἄκρη τῶν ποδιῶν της ἀλκφρὰ-ἀλαφρὰ σύρθηκε πρὸς τὴν πόρτα. Κι ὅταν βγήκανε ὄξω στὸ θόρυβο καὶ στὸ βουητὸ τοῦ ὁρόμου, ἢ καρδιά τους πιάστηκε. Πόσο μόνι εἶτανε μίση σὲ τόσο κόσμον! Κανένας δὲν τοὺς γνώριζε. Κι ἂν τώρα πέφτανε πεθαμένοι χάμω, κανένας δὲ θὰ σταματοῦσε γιὰ νὰ τοὺς λυπηθεῖ. Ὅλοι περιούσανε ἀπὸ μπροστὰ τους καὶ κανένας δὲν τοὺς κύταζε καὶ ἂν τύχαινε νὰ τοὺς σπρώξει κανεὶς, τότε βλέπανε εὐθύ: νὰ σταματᾶ, νὰ βγαλεῖ ψυχρότατα κ' εὐγενέστατα τὸ καπέλο του, νὰ τοὺς ζητᾶ συγγνώμη καὶ νὰ φεύγει βικτικὸς χωρὶς νὰ περιμένει ἀπάντηση. Πού πάνε; Γιατί τρέχουν ἔτσι; Γιατί τρέχουν ἔτσι καὶ γιατί μᾶς σπρώχουν;

— Εἶδες πῦρ μᾶς σπρώχουν καὶ μᾶς διώχουν ἀπὸ παντοῦ; Εἶδες; Εἶδες;

— Ναι, ναι... Σὰ νᾶμαστε βότταλα... Σὰ νᾶμαστε σπασμένὰ πράματα...

XI

Κουρκαστῆκανε. Καθίσανε σ' ἕνα καφενεῖο. Κι-θρέφτες παντοῦ καὶ φῶτα πού πληγώνουν τὰ μάτια καὶ γκαρσόνια μὲ φράκο, πού ὑπεκλίνονται, χαμογελοῦν καὶ βρίζουν. Νέοι χλωμοὶ καὶ μαραμένοι, πού κάθονται ὄρες δλόκληρες καὶ ἀκουμποῦν τὰ χέρια τους στὴν ἀσημένια λαβὴ τοῦ μπαστουνοῦ τους καὶ κυτᾶζουν νυσταγμένοι καὶ κυτᾶζουν τις γυναῖκες πού περνοῦνε χωρὶς νὰ σαλεῖον, χωρὶς νὰ σκέφτονται τίποτε, χωρὶς ἂν νὰ ἐπιθυμοῦνε. Ἔτσι, σὰ βόδια στριμένα. Καὶ τὰ ξημερώματα φεύγουν ἔξαντλημένοι νὰ κοιμηθοῦνε καὶ τὴν ἄλλη μέρα καυχοῦνται στοὺς φίλους του—γλεντισμένα αὐτοὶ κορμιά—καὶ χαμουριτοῦνται καὶ λίνε: —Ἐγκρύπνητα πάλι χτὲς ὡς τὸ πρᾶν.

Γυναῖκες μὲ βαμμένα χέλια καὶ μὲ φεύτικες διαμαντόπετρες στὰ δάχτυλα καὶ μὲ μαξιλαράκια στὰ νιφρά, μπαινοβγαίνανε στὸ καφενεῖο, σέρνοντας νέους

φλακρούς ζοπίσω τους καὶ γέρους μὲ περούκες. Τὰ φουστάνια τους ἀγγίζανε τὰ χέρια καὶ τὰ γόνατα τοῦ Ὁρέστη καὶ αὐτὰ ἀνατριχιάζανε καὶ λιγοθυμοῦσαν.

Κ' ἔρθε κ' ἕνας στραβὸς βιολιστὴς καὶ τραγούδισε στὸ βιολί του ἕνα παλιὸ τραγούδι, πῦρ μερικὲς πεντᾶρες κ' ἔφυγε.

Τὸ τραγούδι ἔλεγε τὴν αἰώνια ἱστορία. Τόσο αἰώνια καὶ τόσο γνωστὴ καὶ πολυσυνηθισμένη πού κανένας δὲν τὴν πρόσζε. Μόνον ἡ Χρυσούλα τὴν ἀκούσε, ἢ δύστυχη.

«Ἐκεῖνος μὲ ρόδα κόκκινα γέμισε τὴ ζώνη του καὶ τὰ χέρια. Ἐκεῖνη ζαλλίστηκε ἀπὸ τὴ μυρωδιὰ κ' ἔπρεπε. Τὸ πρᾶν τὰ μάτια της εἶσανε γεμάτα δάκρυα καὶ τὰ χέλια της γεμάτα φιλιὰ. Κ' ἢ μᾶνα της ἔρθε καὶ τὴ ζήτησε: Πού βρῆκες τὰ ρόδα; Ἡ μίση σου, ὁ κόρφος, τὰ σεντόνια εἶναι γεμάτα! Κ' ἔρθε τ' ἀδέρφια της ὕστερα καὶ ἀλύπητα τὴ δέισανε. Κι ἀποστεροῦ τὴ κόρη ψυχρομάχη. Κι ἡ νιὸς σὰν ἔρθε ἢ νύχτα γέμισε πάλι μὲ ρόδα καινούργια τὴ ζώνη καὶ τὰ χέρια του καὶ πῦρ σ' ἄλλο στίτι... Χαχχαχ! Ὅσοι φίλητα ἐγὼ γυναῖκες, θὰ τις πάρω;»

Αὐτὸ ἔλεγε τὸ τραγούδι. Ἡ Χρυσούλα τι-

δικό του το συγκύρισμα. Για τούτο δὲν ἔχει γραμμένο στίχο πού δὲν τὸν ἐξῆσε ὑποκειμενικὰ ἢ καὶ ἀντικειμενικὰ.

Διαβάστε τὸ ποίημα :

Voilà le divan noir de nos amours...

διαβάστε τὸ «Serénade mauvaise», τὸ «Partir!» καὶ τὸ «Divagations» κ. ἄ. γιὰ νὰ ἴδετε τὸ ἔτσι θέλω μιᾶς ἀδύναμης ψυχῆς στὸ φαινόμενο, τὴν ὁρμὴ πού δυναμώνει ἀπὸ τὴ θέρη μιᾶς ἀρρώστιας, καὶ τὴ λύπη τὴν καθημερινή, πού τὴν ἐντύπωση πού μᾶς ἀφίνει μοναχὰ ὅταν ποῦμε ψέματα μποροῦμε νὰ τὴν περιφρονήσουμε, κάνοντας τοὺς δυνατοὺς καὶ λέγοντάς το πὼς εἴμαστε. Ὅλοι ζοῦμε σὲ divagations ὅσο ζοῦμε καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους.

Καὶ στὴ γλώσσα μπορεῖ κανεὶς νὰ ἴδῃ τὴ δύναμη τοῦ ποιητῆ πού ξέρεῖ νὰ τὴν κυβερνᾷ καὶ νὰ τὴν περνᾷ ὀλοῦθε καὶ ὅπως θέλει, πλούσιος κ' ἐδῶ, ὅπως καὶ σ' ἄλλοι τῆς τέχνης του. Ἄφ' ὅ μᾶς δείχνει πὼς μὲ τὸν καιρὸ θὰ στεριωνότανε γερὰ καὶ στὴ γλώσσα μας, ἀγνός καὶ εὐκρινῆς ὁπαδὸς τῆς Ἰδέας. Τὸ βλέπουμε ἀφ' ὅ ἀκόμα καὶ στὸ στίχο του, τὸν ἀραδιασμένο καὶ δουλεμένο τεχνικὰ καὶ φιλοσοφικὰ, πλούσια καὶ ἀρχοντικὰ μέσα σ' ἄλλοι τῆς ἀρχοντίας τὰ συμμαζωμένα φερσίματα.

Νὰ ἔλεγε κανεὶς πὼς ὁ νέος ποιητῆς, πού φωτεινὰ καὶ γερὰ προχώρησε στοὺς πόθους του, πέρασε ἀπὸ τὸ σκολειὸ τοῦ Μπωντελαίρ κ' ἔμαθε τὰ σοννέτα του, πὼς φωτίστηκε ἀπὸ τὸ Μαλλαρμέ, πὼς συμπάθησε τὸν Ἄλμπέρ Σαμαὶν καὶ πὼς ἐρωτεύτηκε τὸ Βερλαὶν ἢ τὸ Λαφόργκ, αὐτὰ ἄλλα θὰ εἶτανε καλὰ εἰπωμένα μονάχα ὅταν ἔλεγε κάποιος φραντσέζος ἢ κανέναν Μωρέας.

Ἐνας ρωμῖος πού θὰ διέβαζε μέσα στὶς «Harmónies» του τὸ

La sainte qui passait ne savait-Elle pas...
θὰ εἶτανε πολὺ ζημιωμένος ἂν δὲν εἶχε γνωρίσει τὴν ψυχὴ τοῦ Ἐπαμεινώντα Δεληγιώργη.

ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

ΣΥΣΤΑΙΝΟΥΜΕ

τὸ Βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Λουκᾶ Γ. Χατζηλουκᾶ (Ἀθήνα—ὁδὸς Σταδίου 34). Ἀγοράζει βιβλία καὶ βιβλιοθήκες κ' εἶναι τὸ ἀρχαιότερο στὸ εἶδος του. Ἰδρύθηκε στὸ 1889 κ' ἐκδίδει ταχτικά κάθε χρονία καταλόγους, πού τοὺς στέλνει χάρισμα σ' ὅποιον τοὺς ζητήσει.

νάχηκε ἀπάνω κ' εἶπε :

— Νὰ φύγομε ! Κρυώνω...

Ὁ Ὀρέστης δὲν τὴν ἄκουσε. Κ' εἶπε πάλι στὸ κἀθισμά της ἢ Χρυσούλα κι ἀλάφρωσε σὰν εἶδε πὼς δὲν τὴν ἄκουσε. Εἶχε ἄλλο τὸ νοῦ του ὁ Ὀρέστης.

Οἱ γυναικὲς περνοῦσανε καὶ τὸν ἀγγίζαν. Κι αὐτὸς κλειοῦσε τὰ μάτια, ἐξαντλημένος. Ὡ ! νὰ κλειῶ τὰ μάτια καὶ νὰ πέσω ἀπάνω στὸ κορμί της ! Εἶναι ἕνα δυνατὸ γιαντικὸ ἀλησμόνιας τὸ κορμί σου. Θὰ ξεχάτω ὅλες τὶς πίκρες μου τὶς σημερινῆς κι ἀλαφρός καὶ γιαντικὸς θ' ἀποτελειώσω τὸ ἔργο μου. Τοῦ κάκου γυρίζω ἐδῶ κ' ἐκεῖ, Μόνο εἰς θὰ μπορέσεις νὰ μὲ γιάνεις ! Νόρα ! Νόρα !...)

Ὅλο του τὸ κορμί τὴν ἐπικαλέστηκε τόσο βαθιά, πού τὸ κορμί τῆς Νόρας ἤρθε. Ὑψώθηκε μπροστὰ του τόσο μαλακὸ καὶ τόσο πουπουλένιο πού οἱ ἀπαλάμεις τοῦ Ὀρέστη πονέσανε.

(Ὡ ! μοῦ φαίνεται θὰ τρελλαθῶ ! Ὅθ τρελλαθῶ !)

Πάντα μπροστὰ του, πάντα μπροστὰ του τὸ κορμί τῆς Νόρας καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸ ἀγγιγμὰ του τὸ ζεστό. Πότε ὀρθωμένο εἶτανε μπροστὰ του σὰν πελώριο ξεφουντωμένο κρίνο, πού

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ

III'

ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ

Εἶτανε βράδυ βράδυ σὰν ξαναπαίναμε στὸ χωριὸ ὕστερ' ἀπὸ ἐνάμιση μῆνα ἐξοχῆ. Ἄγριο καὶ κρύο φαίνονταν τὸ χωριὸ. Καὶ τὸ σπῆτι ἀκόμα πιδ ἄγριο. Τὰ φύλλα τῆς κιδωνιάς σκορπισμένα μὲς στὴν ἀλλή, οἱ βασιλικοὶ καὶ τὰ λουλουδά ξεποριασμένα στὶς γλάστρες, στὶς ὁροφῆς νὰ ξεφωνίζον οἱ κάρφες, κι ὁ Ἰμάμης νὰ φάλλῃ «ἀξαιναμάζι» στὸ μιναρέ.

Σὰν ἄρχισε νὰ γλυκοφέγγ' ἡ φωτιά στὴ γωνιά σὰν ἄρχισε ν' ἀνεβοκατεβαίν' ἢ Ἄνουβλα καὶ ν' ἀνοίγῃ παράθυρα, νὰ κιδεντιάζῃ μὲ τίς γειτόνισσες, νὰ τρέχῃ ἀπ' ἐδῶ κ' ἀπ' ἐκεῖ καινὰ συγυρίζῃ ἄρχισε νὰ χάνῃ καὶ τὸ σπῆτι τὴν ἀγριάδα του.

Καθίσαμε στὸ δεῖπνο οἱ τρεῖς μας, δίχως τὸ γέρο. Ὁ γέρος εἶχε δουλειὰς ἀκόμα νὰ κάμῃ στὴν ἐξοχῆ. Φάγαμε ἤσυχα καὶ δίχως λόγια πολλά. Σὰ σηκωθήκαμε, πῆγα στὸ παράθυρο νὰ κοιτάξω, νὰ κοῦσω τίποτις πού νὰ μὲ ζωντανέψῃ. Ἦσυχια καὶ μοναξιά ! Μῆτε τρουξαλλίδες, μῆτε βρύσες, μῆτε ἀμπελοθάβρακα ! . . .

. . . Φέτος, πού πατοῦσα τὰ δεκατρία, πού ἄρχισε νὰ χτυπάῃ ἡ καρδιά καὶ νὰ ταξιδεύῃ ὁ νοῦς, ὁ ἀνεμος σὰ νὰ βόιζε πιδ θυμωμένα ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ μισόγυμνα κλωνιὰ τοῦ περιβολιοῦ, οἱ σκύλοι γαύγιζαν πιδ λυσασμένα στοὺς δρόμους, ὁ Ἰμάμης ἐφαλλε τὸ «γιατσί» του πιδ θλιβερά, τὸ κῶλι μούγκριζε μὲ πῶτερο πείσμα, τὰ γουρλωμένα μάτια τοῦ Ταξιάρχη μὲ κοιτάξαν πιδ ἀχόρταγα σὰν πλάγιασα στὴ συνηθισμένη γωνιά μου νὰ κοιμηθῶ, κ' ἐβλεπα τὰ κινίσματα ἀντίκρου μὲ τὴ μισοαναμμένη τους τὴν καντήλα.

Ἦριζε ἀπὸ τὸνα πλευρὸ, ξαναγύριζε ἀπὸ τᾶλλο καὶ διώζε, ἂν μπορῆς, τὰ χίλια φαντάσματα πού τριγυρίζουν τὸ νοῦ σου σὲ τέτοια νύχτα ! Ἐνα μονάχο ἀπὸ τὰ φαντάσματα ἐκεῖνα, τῆς Δενιώς μου ὁ πόνος, ἔσωνε νὰ μοῦ τὸν κλέψῃ τὸν ὕπνο.

Ὡς τὸ πρῶτο λάλημα τυραννιούμουνα μὲ τοὺς μικροὺς μου τοὺς πόνους. Καὶ σὰν ξύπνησα, στέκουσαν ἢ μακαρίτισσα ἢ μάννα μπροστὰ μου καὶ μοῦ ἔλεγε πὼς εἶταν ὄρα γιὰ τὸ Σκολειό.

IV'

ΠΟΥ ΑΚΟΥΣΤΗΚΕ

Δάσκαλέ μου, δὲ θάρξισω τὴν ἱστορία τῆς δα-

*) Ἡ ἀρχὴ του στὸν ἀριθμὸ 352.

σκαλικῆς σου δῶ πέρα ! Μῆτε γιὰ τὰ συνηρημένα, μῆτε γιὰ τὰ εἰς μὲ δὲν ἔχομε τόπο. Κ' ἴσως μῆτε ἀξίει τὸν κόπο. Εἶσαι ἀρρώστια, καὶ τίποτις ἄλλο. Λίγος φρέσκος ἀέρας, καὶ χάθηκες. Ἐπειτα σὺ πιά τώρα δὲ φταῖς. Διδάσκεις αὐτὰ πού ζητοῦμε. Ἄς ἔχομε χάρη στὴν πετριά μας, πού καὶ καλὰ νὰ φανοῦμε στὸν κόσμὸ παιδιὰ τῶν ἀρχαίων, ἀληθινὸι κληρονόμοι τους.

Κληρονόμοι, σὲ τί ; Στὴν ἀρετῆ, στὴν παλικαριά ; «Πολλοῦ γε καὶ δεῖ», δάσκαλέ μου ! Κληρονόμοι σ' ἀνώμαλα ρήματα !

Ποῖος νὰ σ' ἀκούσῃ, κι ἂν τοὺς τὸ πῆς, πὼς γιὰ νάχῃ τὸ ἔθνος δική του δύναμη καὶ ζωῆ, πρέπει καὶ δική του γλώσσα νὰ μιλῇ καὶ νὰ γράφῃ. Πὼς τὴν ἔχει τὴν δική του τὴ γλώσσα, κ' εἶναι πιδ ἐλληνική ἀπὸ τὴν καμαρωμένη τὴν κορακίστικη ! πὼς γιὰ νὰ σταλάξουμε ἀνθρωπισμὸ στὴ ρωμαϊκὴ τὴν καρδιά, πρέπει νὰ διδάσκουμε, νὰ παρασταίνουμε, καὶ νὰ τραγουδοῦμε στὴ γλώσσα της, κι ὄχι σὲ γλώσσα πού δὲν ἀκούστηκε ποτέ ἀλάκερη σ' ἕνα σπιτικό, παρὰ μέρος πρὶ νὰ φανῇ ὁ Χριστός, μέρος σὰ φάνηκε ὁ Μωάμεθ, καὶ μέρος θὰ μιληθῇ σὰν ξαναφανῇ ὁ Μεσσίας !

Ἡ γλώσσα γεννιέται καὶ μεγαλώνει στὰ σπιτικά, σὰν κ' ἐμᾶς πού τὴ μιλοῦμε. Ἐρχεται κατῆπι ἢ φιλολογία, τὴ σιάζει, τὴ γυαλίζει, πετάει βαρβαρισμοὺς κ' ἰδιώματα, φτιάνει καινούρια σκολιὰ, καὶ στρώνει ἐθνικὴ γλώσσα πού γίνεται δημιουργία, εἶναι καὶ ζωντανή. Τοὺς τύπους τῆς ἑμῆς ποῖα φιλολογία νὰ τοὺς ἀλλάξῃ, καὶ γιατί ; Οἱ Ἀθηναῖοι σὰν ἄκουγαν τοὺς ρητόρους του καὶ μιλοῦσαν μὲ τὴ σπιτήσια γραμματικὴ τους, δὲν τοὺς παραξενεύουνταν. Ἐμεῖς τάχα γιατί τόσο ἀκαταδεξιά !

Ποῖος κάθισε νὰ συλλογιστῇ τὰπέραντο τὸ χασομέρι, τὰπέραντο τὸ κριμα, πού ἀναγκάζεται τὸ ρωμιοῦλο νὰ ξεμάθῃ μιὰ γραμματικὴ καὶ νὰ μάθῃ μιὰν ἄλλη, ἄφησε πού μῆτε τὴ μιὰ δὲν μπορεῖ νὰ ξεμάθῃ, μῆτε τὴν ἄλλη δὲν καλομαθαίνει ; Ποῖος ἀνοίξε κορακίστικο βιβλίον, καὶ νὰ τὸ κλειῇ μάν μάν, καὶ νὰ πάῃ στοὺς δασκάλους νὰ πῇ. Φτάνει σας πιά, τὸ παραξηλώσετε πῆρετε τὴν πόρτα στὸν ὤμο σας. Σὰς ἐρίσαμε δασκάλους, καὶ μᾶς βγαίνετε ἱστορικοὶ, ρητόροι, δαιμόνιοι. Ὡς κ' ἐφημερίδες μᾶς γράφετε ! Πού ἀκούστηκε τέτοιο πράμα ! Ὑστερ' ἀπὸ τοὺς παλαιούς τοὺς Αἰγύπτιους παπαδες, σὲ πού ἔθνος ἔγεινε μονοπῶλι ἢ γλώσσα κ' ἡ σοφία ; Ἀμέτε στὸ καλό. Ἀφήστε τὴ φιλολογία στὰ χέρια τῶν παιδιῶν τοῦ λαοῦ, νὰ μάθῃ κι ὁ λαὸς κατιτίς. Διδάξτε τὸ ἔθνος νάγαπάῃ καὶ νὰ σέβεται τὴν καταφρονεμένη του τὴ γλώσσα, νὰ πάρῃ λιγάκι ἀπάνω του, καὶ νὰ μᾶς τὸ δείξῃ πὼς ζῆ.

Ποῖος πῆγε, μὰ καὶ ποῖος ἔμεινε νὰ τὰ πῇ αὐτὰ στοὺς δασκάλους ! πού μᾶς ἔχει ἔλους ἀπὸ τὴ μηχανὴ τους βγαλμένους, ἄλλον κευτῶ, ἄλλον τυφλὸ

καμπνίζει δεξὰ καὶ ζερθὰ στὸν ὀρθρινὸν ἀέρα, πότε πεσμένο κάτω σὲ μιὰ θημωνιά ρόδα πού ἀχνίζουσε ἀπὸ τὴν πύρα τοῦ μεσημεριοῦ καὶ πότε πάλι πλεγμένο ἴγρω του, σὰν ἀγιοκλήμα ὀλάνθιστο — σὰν ἀγιοκλήμα ὀλάνθιστο ἢ σὰ φίδι ;

— Ὀρέστη, πού κυτάζεις ; Δὲ μ' ἀκούς ; Ἐλα νὰ φύγομε. Εἶναι μεσάνυχτα πιά...

(— Ὡ ! πὼς νὰ φύγομε, πὼς θὰ μπορέσω νὰ μείνομε πάλι μόνοι καὶ πὼς θὰ σὲ δῶ ν' ἀνοίξεις τὸ κρεβάτι καὶ ν' ἀνεβείς ἀπάνω, μὲ τὴν πουκαμισὰ τὴν τριανταφυλλιά μὲ τίς φαρδιές ταντέλες ! Ὡ ! ποτέ, ποτέ δὲ θὰ μπορέσω νὰ σοῦ πῶ—τὸ κορμί μου, Χρυσούλα, εἶναι πεσμένο ὄλο, πίστομα κι ἀπελπισμένα, ἀπάνω σὲ μιὰν ἄλλη, ἀπάνω σὲ μιὰν ἄλλη...)

— Νὰ φύγομε ; Τί εἶπες ; Γιατί νὰ φύγομε ; Πού νὰ πάμε ;

— Στὸ σπῆτι μας ! Στὸ σπῆτι μας !

Μὲ τί γλύκα καὶ τί ντροπαλοσύνη πέσανε ἀπάνω στὰ τραπέζια τὰ γεμάτα ἀπὸ ποτήρια ἀψέντι κι ἀπὸ χέρικ χλωμὰ καὶ πολύξερα, πέσανε ἀπάνω στὰ γόνατα τὰ πακαλυμένα τῶν βαμμένων γυναικῶν, τὰ λόγια αὐτὰ τὰ σεμνὰ, τὰ τίμια, τὰ πρωτόγονα τῆς Χρυσούλας !

Πέσανε τὰ ροδόφυλλα ἀπάνω σὲ ξαδιάντροπο γλέντι.

Στὸ σπῆτι μας ! Ἀλήθεια, καὶ νὰ μὴν τὸ σκεφτεῖ ! Ἐχουν ἀκόμα ἕνα ἄσυλο. Τοὺς διώχνουν ἀπὸ παντοῦ, τοὺς σπρώχνουν, τοὺς στριγγώνουν, μὰ ἔχουν ἀκόμα τὴν καμερούλα της τὴν ἀπάνεμη καὶ τὴ ζεστή—κλειοῦνε τὴν πόρτα καὶ τὰ γέλοια κ' οἱ εἰρωνεῖες κ' οἱ θόρυβοι τῆς πρόστυχης, μπακαλίστικης ζωῆς, σταματοῦν ἀπόξω ἀπὸ τὸ κκτώφι, βρίσκουνε κλειστὴ τὴν πόρτα καὶ κατακυλοῦνε κάτω ἀπὸ τὴ σκάλα καὶ φεύγουν.

— Ναι, ναι ! Πάμε στὸ σπῆτι μας ! Στὸ σπῆτι μας !

(Ἀκολουθεῖ)

κι ἄλλον ἀλλοίωτο! Σύγκριση δὲν ἔχει ὁ Τούρκος ὁ ξυγὸς μὲ τὴ δύναμη τοῦ δασκαλισμοῦ μας! Ὅλοι μας μαζί του πηγαίνουμε τώρα, γιατί ὅλοι μας φοροῦμε τὰ γυαλιὰ πρὸς μᾶς ἔδωκε. Καὶ τὸ νόστιμο, ἐκείνοι ποὺ γράφουνε σήμερα τὰ χειρότερα κορακίστικα εἶναι κ' οἱ πρὸς φανατικοὶ ὁπαδοὶ τους. Ἄμα κανένας δὲν ξέρει νὰ κλοκλήνη τὸ κῶνον, σκυλι γίνεται ἂν τοῦ προσβάλῃς τὴν κορακίστικη. Ρωμαϊκό κι αὐτό. Κι αὐτὸ μὲ τὸ λόγο του. Ἀπὸ τὴν πολλὴ τὴν ἐθνικὴ μας τὴν περηφάνεια, τάγαποῦμε τὰ σκυλιόγια ποὺ κρυφτοῦν τὴν εἴσα τῆς ρωμιωσύνης.

Χαρήτε το καλοὶ μου σοφοί, γιὰ τὰ σὰς ἔγεινε τὸ ἔθνος! Τυραννεῖτε το, καὶ μὴ φοβάστε! Μιὰ κατὰρα δὲ θὰ σὰς ξεστομίση τὸ ἔθνος.

Κ'

ΞΑΠΛΩΜΕΝΟΣ

Ἦτυχε ποτέ σου νὰ δῆς φάντασμα, ἀπὸ μέσα κι-δούρι, κι ἂν' ἔξω ἄσπρο, καθάριο σεντόνι; Νὰ τρομάξῃς καὶ νὰ πολεμᾷς νὰ τὸ ξεφύγῃς κι ὄλο νὰ τὰκολουθᾷς τὸ στοιχεῖο; Νὰ τρέμουσιν τὰ σκέλια σου, καὶ νὰ μὴν πέφτῃς χάμω, μόνο νὰ πηγαίνῃς κατόπι τοῦ ὄσπου νὰ σὲ φέρῃς στὸ Κοιμητήριον, νὰ σοῦ δείχνῃ τὰ μνήματα ἕνα ἕνα, νὰ σὲ κἀνῃ νὰ διαβάξῃς τίς πλάκες τους, νὰ γονατίξῃς ἐμπρὸς τους, ὕστερα νὰ σὲ προστάξῃ νὰ ξαπλώνεσαι καὶ νὰ θαρρῆς πῶς εἶσαι καὶ σὺ θαμμένος μέσα στὸ Κοιμητήριον; Νὰ τὸ ξέρῃς πῶς μπορεῖς νὰ σηκωθῆς, νὰ τρέξῃς καὶ νὰ φύγῃς ἔξω στὸ ζωντανὸ τὸν κόσμο, καὶ πάλι νὰ μὴν μπορῆς, γιατί δὲν τὸ θέλει τὸ φάντασμα; Κ' ἔτσι νὰ γίνεταί ἡ θέλησή του δική σου, καὶ νὰ μένης ἐκεῖ ξαπλωμένος καὶ μισαποθαμμένος, καὶ νὰ φαντάζεσαι πῶς σ' ἔχουνε σκεπασμένο καὶ μὲ μνημεῖο μαρμαρίνου, μὲ γράμματα χρυσομένα ἀπάνω του, μ' ἄλλα λόγια πῶς πέθανες, δοξάστηκες, ἀποθεώθηκες;

Τέτοιο φάντασμα δὲν εἶδες μαθῆς; Δὲν ξαπλώθηκες ποτέ σου σὲ τέτοιο τάφο; Καλότυχος ἄνθρωπος! Δὲν εἶδες λοιπὸν δάσκαλο, δὲν πῆγες ποτέ σου στὸ «Ἑλληνικό!» Ἐγὼ καθὼς βλέπεις, ἔμεινα ἐκεῖ ξαπλωμένος τέσσερα χρόνια. Τί λέγω τέσσερα! Ἄλλα δεκατέσσερα, κι ἄλλα εἰκοσιτέσσερα χρόνια, ὄσπου πέρασε κάποιος καὶ μοῦ πάτησε τὸ πόδι καὶ πήδηξε καὶ, μὲ τὸ συμπάθειο, βλαστήμησα, κι ἀπὸ τὴν ὀμίλια μου τὸ κατὰλαβον πῶς δὲν εἶμουναι πεθαμμένος, μόνο πῶς δνειρεύομαι τόσα χρόνια! Κρίμα, κρίμα στὰ ἐξήντα μου χρόνια! Ποῦ νὰ τὰ ξανάδρω πᾶ τὴν ἄρα!

Ἐννιά μῆνες Ἑλληνικά, καὶ ξαπλώθηκα. Χάθηκα μέσα στὰ δνειρα! Τὸ βλεπετα θεσφάνερα πῶς σὲ λιγάκι θὰ γράφω κ' ἐγὼ σὰν τὸ δάσκαλο. Μὰ καὶ σὰν τὸν Ὀμηρο, φίλε μου! . . .

. . . Μ' ἄκουγε ὁ γέρο Βασίλης στὴν ἔετασή, σὰν πέρασε κείνος ὁ χρόνος, καὶ δάριζαν τὰ μάτια του ἀπὸ τὴ συγκίνηση. Κ' ἡ γριὰ ἡ καμμένη μὲ κοίταζε καὶ δὲ χόρτανε. Θὰ προκόψῃ αὐτὸ τὸ παιδί, ἔλεγαν ὄλοι!

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Ο ΞΕΝΟΣ

Γλυκοχαράζουν τὰ βουνὰ καὶ οἱ ὄμορφες ξυπᾶνε Πᾶν' τὰ πουλάκια στὴ βοσκὴ καὶ ἡ Ἐρατὸ στὴ βροχή. Στῆς γούρνας τὸ καθρέφτισμα τὰ κάλλη τῆς λογιᾶζει, Λαφροκουνᾶ τὸ πρόσωπο, παίζουσε τὰ μολλιά τῆς Καμαρωτὰ σὺς πλάτες τῆς ποὺ χορτασμοῦ δὲν τὰ ἔχει. — Κόρη, μὴν παίζεις τὰ μαλλιά, γιατί μὲ θανατώνεις. Δώδεκα χρόνια ἔζησα στὰ ἔρημα τὰ ξένα Καὶ δοῦ καὶ ἂν ἐκαζάντισο, γιὰ ἕνα φίλι σ' τὰ δίνω. — Ἄδικα, ξένη, στέκεσαι, τοῦ κάκου περιμένεις, Μόν' τράβα πᾶνε στὸ κολῶ, τὰ λόγια σου μὴ χάνεις. — Ἐτσι, κοπέλα, μὴ μιλάς, γιατί μὲ θανατώνεις. Δώδεκα χρόνια ἔζησα στὰ ἔρημα τὰ ξένα, Κάλια εἶχα νὰ μὲ ἔρωγε ἡ γῆς, τὸ μάβρο τῆς τὸ χῶμα Κ' ἔσένα νὰ μὴ γνώριζα, μήτε τὴν ἀπονιά σου. — Μὴν καταρῖσαι, ξένη μου, κ' ἔχω ἀδερφοὺς στὰ ξένα, Καὶ δεῖ δὲ θέλω στὸ δικό, δὲ θέλω καὶ σὸν ξένο. Πᾶ νὰ τὸ πεις τῆς μάνας μου, καὶ ἐγὼ δικιά σου θὰ εἶμαι

1909.

Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗΣ

ΜΕ ΜΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100 000 ! ΛΑΧΕΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκαστὸν γραμματίον ἰσχύον διὰ τὴν κλήρωσιν 22 Ὀκτωβρίου 1909 τιμᾶται ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς.

ΚΕΡΔΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ :

Table with 3 columns: ΚΕΡΔΟΣ, ἐκ δραχ., ΚΕΡΔΟΣ. Rows include 1 Κέρδος (25,000), 1 Κέρδος (10,000), 3 Κέρδη (3,000), 5 Κέρδη (1,000), 118 Κέρδη (100), 557 Κέρδη (50).

1000 ἐν ὄλῳ κέρδη ἀξίας δραχμῶν..... 225,000

Γραμματία πωλοῦνται. Εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ λοιπὰς δημόσιας ἀρχαίς, εἰς τὰς Τραπεζὰς εἰς τοὺς σταθ-μάρους καὶ στασιάρχους τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐπιχειρησῶν. Δραχ. μίαν ἕκαστον γραμματίον, ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, Ἰπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας.

Ὁ διευθύνων τμηματάρχης Γ. ΚΟΦΙΝΑΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΑΚΟΜΑ ΚΙ Ο ΤΙΤΛΟΣ

Wien, 10 Octobre 1909

Efimerida Noumas Athen.

H a l a s m e n o s p i t i m e l a s y m b o l i z o n E l l a d a b r i s c e t e o m o n y m o p i i m a a s t e r i p e r i e h o m e n o g y r o u s r y t h m o n .

SPYROS BARBAROSSOS

Σημ. τοῦ Νουμά. — Κοιτάξαμε τοὺς «Γύρους τῶν Ρυθμῶν» τοῦ Λάμπρου Ἀστέρη καὶ βρήκαμε στὴ 18 σελίδα ποίημα ποὺ συμβολίζει τὴν ξεχαρβαλωμένη Ἑλλάδα, μὲ τὸν τίτλο «Τὸ χαλασμένο σπῆτι». Οἱ «Γύροι τῶν ρυθμῶν» τυπωθήκανε δὴ καὶ τέσσερα χρόνια.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Ἀναγκάζομασε νὰ κάνουμε τὴν ἀκόλουθη δήλωσι. Ὅσοι μᾶς καθυστεροῦν τὴ συνδρομὴ τους καὶ δὲ μᾶς τὴν στείλουν ἴσως τέλος τοῦ Ὀκτωβρίου, θὰ πάθουνε νὰ λαβαίνουσι πᾶ τὸ φύλλο. Ἡ συνδρομὴ πλερώνεται μπροστὰ καὶ μερικὸ τοῦ Ἐξωτερικοῦ πρέπει νὰ λογαριάσουν πῶς καὶ πῶς φύλλο φορτώνεται καὶ μὲ πεντάλεπτο γραμματόσημο, ποὺ τὸ πλερώνουμε κ' ἐμεῖς μπροστὰ στὸ ταχυδρομεῖο. Εἶναι λοιπὸν ἄδικο νὰ μὴ μᾶς στέλνουνε μερικὸ τὴ συνδρομὴ τους καὶ νὰ μὴ καταδέχονται ν' ἀπαντήσουν ὅστε σ' ἀπαντωτὰ γράμματα ποὺ τοὺς στέλνουμε. Ὁ «Νουμάς» δὴ καὶ μπροδὲ ἔνοσι σὶ κανένα νὰ μὴ παζίνει χάρισμα.

— «Ὅλοι φταῖμε γιὰ τὴ σημερινὴ κατάστασι!» δήλωσε κάποιος ἐπίσημα μέσα στὴ Βουλῆ.

— Εἶναι τόσο γνωστὸ αὐτό, ποὺ κταντάει πᾶ περιττὴ μιὰ τέτια δήλωσι. Σῶνει μοναχὰ νὰ πάθουν ἀπὸ δὴ κι ὁμπρὸς νὰ φταῖνε. Νά, τί καρτεροῦμε, ὄχι νὰ μᾶς τὸ δὴλώσουνε, μὰ νὰν τὸ δοῦμε.

— Ἀπολαυστικώτατες οἱ συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς, ὅπως τίς γράφει γλεντζέδικα τὸ «Κεντρί» (ὁ Σταματίου δηλ.) στὴν «Ἀκρόπολι». Πιστὴ κι ἐλοκώντανη ζουγραφιά τῆς Βουλῆς, ποὺ δὲ χορταίνει κανεὶς νὰν τὴ βλέπει.

— Στὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κερικῆς θὰ τυπώσουμε ἄρθρο τοῦ Ψυχῆρι, «Διγλωσσία, Διγλωμία» ποὺ τὸ λάβαμε ἄργὰ καὶ δὲν προφτάξαμε σὲ τοῦτο τὸ φύλλο. Καὶ στὸ παραπᾶνω φύλλο, ἀριθ. 362, θὰ τυπώσουμε καινούριον δῆγημά του. «Τὰ σκουλαρίκια».

— Τὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κερικῆς θὰ βγεῖ μὲ δώδεκα σελίδες. Οἱ ὄχτω σελίδες θάχουν τὴν Γ' προκήρυξι τοῦ Ἰδα ἄστρατος καὶ ἄλλα.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

Στὴν σκιά. Κεῖνο ποὺ λὲς λόγου σου μὲ τόσα λόγια, νά, πῶς τὸ λείει ὁ Τομαζεο μὲ δυὸ λόγια μοναχὰ: «Κεῖνος ποὺ ξέρει γιὰ πολλὸν καιρὸ νὰ ὑποφέρει, ξέρει καὶ γιὰ

πολὸν καιρὸ νὰ κἀπῆσει. Ἡ ἰλαρότητα δὲ γαννάει τὰ μά-γάλα τὰ πάθη». — κ. Στρ. Γρ. Ὅχι. Στείλε μας καλύ-τερα.

ὑπὸ τὴν Ὑψηλὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ

Ἐν Ἀθήναις (Πλατεία Κένυγγος) Ἐγχεωμένη διὰ τοῦ ἐπὶ 29 Ἰουλίου 1894 Β. Δ. Σχολαῖ τεχνικῶν σπουδῶν ἀνώτεροι: ΕΜΠΟΡΙΚΗ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ, ΓΕΩΡΓΙΚΗ, ΜΗΧΑΝΟΥΡΓΙΚΗ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ Φοίτησις διετής. Ἐναρξίς μαθημάτων τῆ 15 Σεπτεμβρίου. Πρόγραμμα ἀποστέλλεται δωρεάν. Γίνονται δεκταὶ μαθητῆραι.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γνωστοποιεῖ

ὅτι σήμερον, ἡμέραν Μέμπτην καὶ ὥραν 9)12 π. μ. ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ καταστήματι αὐτῆς καὶ ἐνώπιον τοῦ Γενικοῦ Συμβουλοῦ, ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει, ἡ 22α κλήρωσις τοῦ ἐκ δραχ. 20.500.000 δανείου αὐτῆς, ἡ ὠριμμένη διὰ τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1909.

Κατὰ τὴν κλήρωσιν ταύτην θέλουσιν ἐξαχθῆν ἐκ τῆς κληρωτίδος δεκαεξὶ ἀριθμοὶ δημολογίων μετὰ λαχνοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 17 Ὀκτωβρίου 1909.

Ὁ Διοικητῆς Γ. ΣΤΡΕΪΤ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΩΝΗ ΜΕ ΠΙΑΝΟ

Τυπωθήκανε στὴ Λεϊψία καὶ που-λιούνται στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμά».

- α) ΠΟΙΗΣΗ ΜΑΛΑΚΑΣΗ: 1) Στὴν ἀνέμη καρφωμένα Δρ. 1.— 2) Τραγουδάκι » 1.— 3) Στὴ νῆσο πέρα ὁ πύργος τῆς Ἀθω-ρητῆς » 1.— β) ΠΟΙΗΣΗ ΑΔΕΣ. ΠΑΛΛΗ: 4) Μολιδιατίσις Δρ. 1.— 5) Μισιριώτισσα » 1.— 6) Ρουμελιώτισσα » 1.50 7) Ἀφροδίτη » 1.50 8) Χάιντε χοῦρδε » 1.— 9) Μικρούλα » 1.50 10) Στὸν Ἐποπα (μαλλιαρικὰ Πέπ!) Χαρίζεται. Ὅλα μαζί ἕνας τόμος Δρ. 5.